5

భాషాభ్యసనం – వ్యూహాలు
(Language Learning - Strategies)

భాషలో జ్ఞానం అనేది వివిధ ప్రక్రియా రూపాలలో ఉంటుంది. పిల్లలు భాషను పొందే క్రమంలో వివిధ స్థాయిల్లో జ్ఞాన నిర్మాణం జరుగుతుంది. సహజంగా, సందర్భోచితంగా, అర్థవంతమైన సన్నివేశాల్లో పిల్లలు పాల్గొనడం ద్వారా జీవజాలం, వస్తుజాలంతో పరస్పర ప్రతిచర్యలు జరపడం ద్వారా మాటల అవసరం కలిగి పదాలు, పదబంధాలు, వాని అర్థాలు, వాక్యాలు, రచనలు సృష్టించగలగడమే భాష విషయంలో జ్ఞాన నిర్మాణం అంటున్నాం. సాధారణంగా వివిధ రూపాలలో అంటే కథ, నాటిక, పద్యం, చర్చించడం, వ్యాఖ్యానించడం, వర్ణించడం, విమర్శించడం, ఏకపాత్రాభినయం, ఇలా అనేక రూపాల్లో భాషా జ్ఞానం వ్యక్తపరచబడుతుంది. ఈ నేపథ్యంలో పిల్లలందరూ జ్ఞాన నిర్మాణం చేసుకోవడానికి వీలుగా ఇప్పుడు అనుసరిస్తున్న పాఠ్యపథకాలను, బోధనా వ్యూహాలను ఆధునీకరించాలా? అని ఆలోచించాలి. జ్ఞాన నిర్మాణం జరగాలంటే బోధనా వ్యూహాలలో మార్పు అవసరం.

భాషాజ్ఞానాన్ని వివిధ ప్రక్రియా రూపాలలో అందిస్తున్నప్పుడు తగిన బోధనా వ్యూహాలను ఎంపికచేసుకొని అమలు చేసినప్పుడే అవి ఆశించిన ఫలితాలను అందిస్తాయి. భాషాబోధనలో లక్ష్యసాధన దిశగా నిర్వహించదగిన కొన్ని బోధనా వ్యూహాలను చూసేముందు భాషాస్వభావం. పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారో గమనించండి.

భాష – స్వభావం – పిల్లలు నేర్చుకునే విధానం :

భాషకు నిర్వచనాలు అనేకం. 'భాషింపబడేది భాష', 'భాషా వద వ్యక్తాయాం వాచి' అంటే వ్యక్తీకరణకు ఉపయోగపడేది భాష. 'భాష్' అనే ధాతువు వ్యక్తీకరించే విషయాలను గురించి చెబుతుంది, అని అర్థం. పరస్పర భావ వినిమయం కోసం చేసే వాగ్వ్యవహారమే భాష – ఇది ఇప్పటి వరకూ ఆమోదయోగ్యంగా ఉన్న నిర్వచనం. కానీ ప్రపంచవ్యాప్తంగా భాషపై జరుగుతున్న పరిశోధనల ఫలితాల ఆధారంగా కొత్తగా వస్తున్న దృక్పథాల నేపథ్యంలో ఏ నిర్వచనమూ సమగ్రమూ సంపూర్ణమూ కాదని గ్రహించాలి.

ప్రస్తుతం భాషను కేవలం భావ వినిమయ సాధనంగా మాత్రమే చూడటం లేదు. అది ఆలోచనలకు సాధనం, వికాసానికి దోహదకారి, సృజనాత్మకతకు సహాయకారి, ఆలోచనలకు ప్రేరకం... ఇలా భాష పోషించే పాత్ర అనంతంగా ఉంటుంది.

ఆలోచనలకు - భాషకు విడదీయరాని సంబంధం ఉంది. భాష ముందా? ఆలోచన ముందా? అనే విషయంలో ఇప్పటికీ పరిశోధనలు జరుగుతూనే ఉన్నాయి. నిజానికి ఇది విత్తుముందా? చెట్టుముందా? వంటి ప్రశ్న మన ఆలోచనా ప్రక్రియలకు భాష స్పష్టమైన రూపాన్ని ఇస్తుంది. 'వికాసానికి దోహదకారి' అన్నప్పుడు కూడా - దాంట్లో అనేక అంశాలు ఇమిడి ఉన్నాయి. ఆలోచన - భాష విడదీయరానివి కాబట్టి సృజనాత్మక వ్యవహారం జరగడానికి భాష అవసరం తప్పనిసరి. వ్యక్తిత్వ వికాసంలోనూ భాష పాత్ర ముఖ్యమైనది.

భావ వినిమయానికి వాహిక భాష అనే నిర్వచనంలో 'వినిమయం' అంటే సంభాషణ జరపడం అనే పరిమితార్థంలోనే దాన్ని ఉపయోగిస్తున్నాం. కానీ వినిమయంలో సాధికారికంగా మాట్లాడడం, సందర్భోచితంగా మాట్లాడడం, ఆత్మవిశ్వాసంతో మాట్లాడడం, స్పష్టంగా మాట్లాడడం వంటి అనేక అంశాలు ఉన్నాయి. వీటన్నిటిని దృష్టిలో పెట్టుకొని భాషా ప్రాధాన్యాన్ని గుర్తించాలి.

వాగ్రూపంలో ఉంటేనే భాష అనేది మరో అభిప్రాయం. ఇది భాషకున్న ఒక పార్శ్వం మాత్రమే! ఈ రోజుల్లో మూగ, చెవిటి వారి కోసం 'సంకేత భాషలు (సైన్ లాంగ్వేజెస్) అందుబాటులోకి వచ్చాయి. ఇవేవీ వాగ్రూపంలో ఉండవు. కానీ వాటిలో పదజాలం ఉంది, వీటికో వ్యాకరణం ఉంది. కాబట్టి దీన్ని కూడా భాషగానే పరిగణించాల్సి ఉంటుంది.

స్వభావం :

ఒక నిర్వచనంలో బంధించడానికి తేలికగా లొంగని భాష స్వభావం ఏమిటి? అని ప్రశ్నించుకున్నప్పుడు దానిలో అంతర్గత అంశాలు అనేకం కనిపిస్తుంటాయి. మారుతూ ఉండటం భాషకున్న ప్రధాన లక్షణం. అందుకే భాషను సాధారణంగా 'జీవనది'తో పోలుస్తుంటారు. ప్రవాహశీలత దీని స్వభావం. ఈ మార్పు వాగ్రూప, లిఖిత రూపాలు రెండింటిలోనూ జరుగుతుంది. కాకపోతే ఒక స్థిర రూపం పొందిన 'లిపి' మార్పునకు లోనుకావడానికి చాలా సమయం పడుతుంది. ఐతే వాగ్వ్యవహారంలో మార్పులు లిపిలో కన్నా వేగంగా జరుగుతుంటాయి.

ఒక భాషా వ్యవహర్త మరో భాష నేర్చుకోవడం కష్టం అనీ భాషా కుటుంబాలు, తెగల మధ్య సామ్యాలు ఉండవనీ కొన్నాళ్ళు విశ్వసించాం. కానీ భాషపై ఇటీవల జరిగిన పరిశోధనలు ఈ విశ్వాసాలు సడలిపోయేలా చేశాయి. ఉదాహరణకు వాక్య నిర్మాణం విషయంలో కర్త-కర్మ-క్రియ (S-O-V-సబ్జెక్-ఆబ్జెక్ట్-వెర్బ్), కర్త-క్రియ-కర్మ (S-V-O-సబ్జెక్-వెర్బ్-ఆబ్జెక్ట్) అనే రెండు నిర్మాణాలే ప్రపంచవ్యాప్తంగా భాషలలో ఉన్నాయని తేలింది. అలాగే హల్లు-అచ్చు (C-V-కాన్సొనెన్ట్-ఓవల్), ఈ నిర్మాణ క్రమమే అన్ని భాషల్లోని పదాలలో ఉంది. చాలా భాషల్లోనూ ఏ ధ్వని కూడా మూడు హల్లులకు మించి వరసగా రావని భాషాశాస్త్రజ్ఞులు గుర్తించారు. కొన్ని కొన్ని భాషలలో కొన్ని అపవాదాలు ఉండవచ్చు. భాష మధ్య ఇలాంటి సామ్యాలు గమనించినప్పుడు బహుభాషలు నేర్చుకోవడం, బహుభాషా స్థితిని తరగతి గదుల్లో అంగీకరించడం కష్టమేమీ కాదని తెలుస్తుంది.

మా భాష గొప్పదంటే మా భాష గొప్పదని కొందరు వాదిస్తుంటారు. ప్రతి భాషకు దాని గొప్పదనం దానికి ఉండడం సహజం. అంతమాత్రాన పరాయి భాషలను కించపరచడం తగదు. పోలికలు పెట్టి తూలనాడడం, దూషించడం అసలే

పనికిరాదు. ప్రతి భాషానిర్మాణమూ సంక్లిష్టమైనదే అని గ్రహించాలి. శిశువు తన పరిసరాలలో ఏ భాషా వ్యవహర్తలుంటారో ఆ భాషే నేర్చుకుంటాడు. ఒకే ప్రాంతంలో రెండు భాషలు మాట్లాడే వారుంటే ఆ రెండు భాషలనూ శిశువు అలవోకగా నేర్చుకుంటాడు.

ఏ భాషలోనూ, ఆ భాషా పదాలు మాత్రమే ఉండవు. ఇచ్చి పుచ్చుకోవడం ప్రతి భాషకు ఉన్న స్వభావం. భాషలో 'ఆదాన-ప్రదానాలు' జరుగుతుంటాయి. అంటే కొన్ని పదాలు స్వీకరించడం, కొన్ని పదాలు ఇవ్వడం అని అర్థం. తెలుగులో లెక్కలేనన్ని అన్యదేశ్య పదాల్ని మనం వాడుతున్నాం. తిక్కన కాలం నుండే మనకు రచనల్లో అన్యదేశ్య పదాలు కనిపిస్తున్నాయి. దీన్ని భాషకున్న సహజ స్వభావంగా గుర్తించాలి.

పిల్లలు నేర్చుకొనే విధానం :

ఇంత సంక్లిష్ట స్వభావాన్ని కలిగిన భాషను పిల్లవాడు అలవోకగా నాలుగేళ్ళు నిండేసరికి ఎలా నేర్చుకోగలుగుతున్నాడు? (కొందరు మూడేళ్ళంటారు) అనేది అందరిలోనూ కుతూహలాన్ని రేకెత్తించే ప్రశ్న. బళ్ళో చేరకముందు ఏకబిగిన స్వేచ్ఛగా మాట్లాడుతూ ప్రశ్నల పరంపరతో తారెత్తించే పిల్లవాడు - బళ్ళో చేరగానే 'మౌనముద్ర'తో ఎందుకుంటాడు? అనేది ఉపాధ్యాయుల్ని వేధించే ప్రశ్న. ఈ రెంటికీ సమాధానాలు వెతుకుదాం.

అనుకరణ ద్వారా శిశువు భాషను నేర్చుకుంటుంది - అనేది పాక్షిక సత్యం మాత్రమే. శిశువు మెదడులో పుట్టుకతోనే ఒక 'భాషావ్యవస్థ' ఉంటుందనీ, స్థానిక పరిసరాల ప్రభావంతో ఆ భాషావ్యవస్థ సహకారంతో శిశువు భాష నేర్చుకుంటుందనీ పరిశోధనలు వెల్లడిస్తున్నాయి. ఈ విషయాన్ని ప్రతిపాదించింది నోమ్ చామ్‌స్కీ అనే భాషా శాస్త్రవేత్త. ప్రపంచంలోని ప్రతి శిశువుకు ఈ వ్యవస్థ ఉంటుంది కాబట్టి ఆయన దీనికి 'విశ్వవ్యాకరణం' (యూనివర్సల్ గ్రామర్) అని పేరు పెట్టారు. దీన్నే సంగ్రహంగా యు.జి. అని పిలుస్తుంటారు.

పుట్టింది మొదలు పిల్లవాడు ఎన్నో పదాలు, శబ్దాలు, ధ్వనులు వింటుంటాడు. తనలో పదిలపరుచుకుంటాడు. దీన్నే ఇన్‌పుట్ అంటారు. అర్థవంతమైన, భావస్ఫోరకమైన ఈ పదాలు, శబ్దాలు, ధ్వనులను మెల్లమెల్లగా వ్యక్తీకరించడం మొదలుపెడతాడు. వాగింద్రియం - ముఖయంత్ర వ్యవస్థ-పటిష్టంగా, స్థిరమౌతున్న కొద్దీ వాక్కులో స్ఫుటత్వం, స్పష్టతరావడం గమనించవచ్చు. ప్రపంచ వ్యాప్తంగా పిల్లలు మొదట ప / బ / మ / త / స అనే అక్షరాలతో కూడిన పదాలు పలకడానికి ప్రయత్నం చేస్తారు. ఆ తర్వాత రెండక్షరాల పదాలు పలుకుతారు. తర్వాత రెండేసి పదాలు, మూడేసి పదాలతో వాక్యాలు మాట్లాడడం మొదలుపెడతారు. రెండున్నర, మూడేళ్ళు వచ్చేసరికి పెద్దవారు నిర్మించగలిగే వాక్య నిర్మాణ క్రమం అంతా పిల్లవాడికి కరతలామలకం అవుతుంది. మూడేళ్ళ తర్వాత ప్రశ్నించడం వాగ్వైఖరిలో ఉండే అంతరార్థాలు, శ్లేషలు మొదలైనవన్నీ పట్టుకోగలుగుతారు.

పిల్లవాడు భాష నేర్చుకునే, నేర్చిన క్రమాన్ని గమనించిన ఉపాధ్యాయుడు ముందుగా పిల్లవాడికి భాషా విషయక సత్తా ఉంది అని నమ్మాలి. పరిసరాల్లోని ఏ భాషనైనా పిల్లవాడు నేర్చుకోగలడు అని విశ్వసించాలి. ప్రస్తుతం పిల్లవాడు మౌనంగా ఉన్నా... వాడి లోపల ఎంతో 'పదసంపద' ఉందనీ అవసరాన్ని, అవకాశాన్ని, సందర్భాన్ని బట్టి దాన్ని వాడు బయటపెడతాడని నమ్మాలి. ఫ్లాండర్స్ ఇంటరాక్షన్ అనాలిసిస్ ప్రకారం విద్యార్థి తన వాఙ్నైపుణ్యాన్ని అన్యథా వినియోగిస్తున్నాడు తప్ప ఉపాధ్యాయుడి ముందు, తరగతి గదిలో వినియోగించడం లేదు. ఈ పరిస్థితిని మార్చగలిగితే భాషా విషయకంగా విద్యార్థి

చేసే దోషాలను ఉపాధ్యాయుడు సవరించడానికి, విద్యార్థిలో ఆత్మవిశ్వాసం మొదలైన గుణాలు పెంచడానికి అవకాశం దొరుకుతుంది.

భాషా స్వభావం తెలుసుకున్న తర్వాత 'బోధనా లక్ష్యం' మారాలి. భాష అపరిమితత్వాన్ని గమనించిన ఉపాధ్యాయుడు పలు సందర్భాలలో పిల్లవాడు భాషను ఎలా ఉపయోగిస్తున్నాడో గమనించి సామర్థ్యాలను అంచనా వేయాలి. ఆయా సందర్భాలలో పిల్లలు నిర్భయంగా భాషను ఉపయోగించడానికి దోహదపడాలి.

ఈ సందర్భంగా ఉపాధ్యాయుడు గమనించాల్సిన అంశం మరొకటి ఉంది. బళ్ళో చేరడానికి ముందు శిశువు మాట్లాడడంలో చేసే తప్పుల్ని తల్లి, తండ్రి మిగతా ఎవరైనా పనిగట్టుకొని సరిదిద్దడానికి ప్రయత్నం చేయరు. కాని వారి పాటికి వారు సరైన పదాల్ని ఉచ్చరిస్తూ, మాట్లాడుతూ ఉంటారు. వాటిని గమనించి శిశువు తన తప్పులు తానే దిద్దుకుంటాడు. తరగతి గదిలో సరైన (ఉచ్చారణలో స్పష్టత ఉన్న) భాషను ఉపయోగించడం ఉపాధ్యాయుడి కర్తవ్యం. భాషా వినియోగ సందర్భంలో ఉపాధ్యాయులు పిల్లలను ప్రోత్సహించడానికి ప్రయత్నించాలే తప్ప నిష్కర్షగా ఖండించకూడదు. పై జాగ్రత్తలు తీసుకోగలిగినప్పుడే భాషోపాధ్యాయుడు తన కర్తవ్యాన్ని సరిగా నిర్వహించగలడు.

పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు? :

నేర్చుకునే సత్తా పిల్లలు జన్మతః కల్గి ఉంటారు. నేర్చుకునే విధానాన్ని మనం పరిశీలించిచూస్తే మనకు చాలా విషయాలు తెలుస్తాయి. పిల్లలు పరిసరాలను పరిశీలిస్తూ, పరిసరాలలో వివిధ కార్యకలాపాల్లో పాల్గొంటూ తమలో దాగి ఉన్న అంతర్గత శక్తుల్ని వినియోగించుకుంటూ అత్యంత సహజంగా నేర్చుకుంటూ ఉంటారు. ఒకవిధంగా చెప్పాలంటే పిల్లలు బడికి రాకముందే ఎంతో నేర్చుకుని ఉంటారు. ఈ వాస్తవాన్ని విద్యావేత్తలందరూ అంగీకరిస్తున్నారు. ఈ నేర్చుకునే క్రమంలో తప్పులు చేస్తుంటారు. తప్పుల్ని సరిదిద్దుకుంటారు. ఇదే నేర్చుకోవడంలో ఉన్న సహజత్వం. తప్పులు చేయకుండా ఎవ్వరూ పరిపూర్ణంగా ఏదీ నేర్చుకోలేదు. నడక నేర్చుకుంటున్న శిశువును పరిశీలించండి. పడుతూ లేస్తూ, పడ్డప్పుడల్లా ఏడుస్తూ మళ్ళీ లేచి నడవడానికి ప్రయత్నిస్తూ (ఎన్నిమార్లైనా) ఉంటాడు. ఆ బుడిబుడి నడకల్ని చూసి మురిసిపోతాం. మరి అయ్యో నాబిడ్డకు అడుగులెయ్యడమే రావడంలేదే అని దిగులు పడిపోయామనుకోండి ఏమవుతుంది? కోటి అనమంటే కోతి అంటారు మన పిల్లలు. అప్పుడు మనమేం చేస్తాం? అదేమాట మళ్ళీ మళ్ళీ అన్పించి నవ్వుకొంటాం. ముద్దాడుతాం. 'ట' పలకడం రావడంలేదని చెంపలు వాయించామనుకోండి. ఏమవుతుంది?

> **ప్రతి తప్పుకూ దండిస్తూ, ప్రతిదాన్నీ తప్పుబడ్తూ నడకనూ, మాటల్నీ మనం నేర్పి ఉంటే ఎప్పటికీ నడకరాదు. మాటలు రావు.**

మరి తరగతి గదిలోనూ అంతే. తప్పు చేస్తున్నారంటే నేర్చుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారని అర్థం. తప్పులు చేయడం నేర్చుకోవడంలో భాగం. ఇంట్లో ఒప్పుకున్న దీన్ని బడిలో మనమెందుకు అర్థం చేసుకోం? అంగీకరించం? ఇలా అంగీకరించనందువల్ల జరుగుతున్న నష్టం ఎంత? అడుగడుగునా మనం పిల్లల్ని తప్పుబట్టడంవల్ల, కించబర్చడంవల్ల, చదువురాని, నేర్చుకోలేని మొద్దులుగా చిత్రీకరించడంవల్ల ఎందరో పిల్లలు బళ్ళకు దూరం అవుతున్నారు. బడిబయట ఊహించడానికైనా వీలులేని విషయాల్ని సైతం అలవోకగా అమోఘంగా నేర్చుకుంటున్న పిల్లలు బడిలో అతిచిన్న అంశాల్ని సైతం నేర్చుకోలేకపోతున్నారంటే ఎందువల్ల? ఆలోచించండి.

స్వేచ్ఛాయుత అభ్యసనం పిల్లల్లో సహజసిద్ధంగ నేర్చగలిగే శక్తుల్ని మేల్కొల్పుతుంది. వారు తమచుట్టూ ఉండే భౌతిక, సామాజిక వాతావరణానికి అనుగుణంగా, తమ నిర్దేశిత కర్తవ్యానికి అనుగుణంగా తమ జ్ఞానాన్ని తామే నిర్మించుకునేలా, తమ సామర్థ్యాల్ని తామే పెంపొందించుకునేలా ఇది దోహదం చేస్తుంది. ఇలా జరగాలంటే ముందుగా తమంతట తామే ప్రయత్నించడానికీ, ప్రత్యామ్నాయాలు వెతకడానికీ, తప్పులు దొర్లడానికీ, దొర్లిన తప్పుల్ని తమకు తామే సరిదిద్దుకోవడానికి పిల్లలకు తగినన్ని అవకాశాలు ఉండాలి.

తమను గుర్తించి తమకు విలువనిచ్చే వాతావరణంలో మాత్రమే పిల్లలు నేర్చుకోగల్గుతారు. ఈ వాతావరణం మన పాఠశాలల్లో కల్పించబడాలి. నేర్చుకోవడం ఒక సంతృప్తికర అనుభవంగా కాకుండా భయంతో, క్రమశిక్షణతో, ఒత్తిడితో కూడుకున్నది కావడం అభ్యసన మౌలిక ప్రయోజనానికే ప్రమాదకరం.

పిల్లల్లో నేర్చుకోవడం ఎలా సంభవిస్తుంది? :

నేర్చుకోవడం ఒక నిరంతర ప్రక్రియ. అనేక విషయాలను పిల్లలు అనేక సందర్భాలలో నేర్చుకుంటారు. తమకు ఆసక్తి కల్గిన విషయాలను తొందరగా నేర్చుకోవడం, ఆసక్తి లేని వాటిని నేర్చుకోవడంలో ఇబ్బందులు పడడం మనం చూస్తూ ఉంటాం. పిల్లలు బళ్ళోనేకాకుండా బడిబయట కూడా నేర్చుకుంటారు. వినడం, చూడడం, చేయడం, చేసి చూడడం, చర్చించడం, ఆటలాడడం వంటి పనుల ద్వారా తామంతట తాముగా నేర్చుకుంటున్నారు. స్థూలంగా పరిసరాలలోని వస్తువులు / సామాగ్రి, తోటివారు, పెద్దలతో పరస్పర ప్రతిచర్యలు జరపడం ద్వారా జరుగుతుంది. ఇక పాఠశాల విషయానికి వస్తే కూడా ఇలాగే జరుగుతుంది. ఇక్కడ పెద్దల స్థానంలో ఉపాధ్యాయులుగా మనముంటాం.

1. పిల్లలు సామాగ్రితో ప్రతిస్పందించడం :

పరిసరాలలోని అనేక వస్తువులతో ప్రతి స్పందించడం ద్వారా ఎన్నో నూతన విషయాలను పిల్లలు గ్రహిస్తూ ఉంటారు. వీటిని చూడడం, తాకడం, పట్టుకోవడం, పరిశీలించడం, విప్పిచూడడం, ఆడుకోవడం వంటి సన్నివేశాలలో పాల్గొంటూ ఆయా సందర్భోచిత పదజాలాన్ని, లక్షణాలను, ధర్మాలను, వినియోగాలను పిల్లలు గ్రహిస్తుంటారు.

కాబట్టి ఉపాధ్యాయులుగా మనం వివిధ విషయాలలోని పాఠ్యాంశాలకు అనుగుణంగా సందర్భోచిత సన్నివేశాలలో సామాగ్రిని పిల్లలకు వినియోగించుకునే అవకాశాలు కల్పిస్తే మనం ఆశించినరీతిలో పిల్లలు నేర్చుకుంటారు.

2. పిల్లలు - పిల్లలతో పరస్పర ప్రతిచర్యలు పొందడం :

చిన్న పిల్లలను, ఎవరితో గడపడానికి ఎక్కువగా ఇష్టపడ్తారని ప్రశ్నిస్తే తమతోటివారితోనని జవాబిస్తారని మనందరికి తెల్సిన విషయమే. పిల్లలేకాదు మనం కూడా మన సమవయస్కులతో గడపడాన్ని కోరుకొంటాం. దీనికి కారణం ఒకేరీతిలో ఆలోచించడం కావచ్చు. ఒకరిమీద మరొకరికి ఉండే సన్నిహితత్వం, అవగాహన కావచ్చు. ఈ విధమైన సన్నిహితత్త్వం కలిసిపోవడం ద్వారా ఏర్పడుతుంది. ఆడుకోవడం, ఒక దగ్గర కూర్చొని ముచ్చటించుకోవడం, చర్చించుకోవడం, వాదులాడుకోవడం, కలిసి పనిచేయడం వంటి కార్యకలాపాల ద్వారా జరుగుతుంది. ఇలా ఈ కార్యకలాపాలకి చెందిన ప్రక్రియలను తోటివారి మధ్య జరిగే పరస్పర ప్రతిచర్యలుగా పిలుస్తుంటారు. వీటిలో బేషజాలకు, ఎక్కువ తక్కువలకు తావుండదు. ఒకరితో ఒకరు స్వేచ్ఛగా మాట్లాడుతారు. నిర్భయంగా ప్రశ్నిస్తారు. అనుభూతులను, అభిప్రాయాలను పరస్పరం

పంచుకుంటారు. తమ ఆలోచనలకు ఒక సమిష్టి రూపాన్ని ఇస్తారు. ఎదురైన సమస్యలకు, సందేహాలకు సమిష్టిగా పరిష్కారాన్ని కనుగొంటారు. ఇలా జరిగే క్రమంలో ఎన్నో కొత్త విషయాలను అలవోకగా పిల్లలు నేర్చుకుంటుంటారు.

కాబట్టి ఉపాధ్యాయులుగా మనం ప్రాథమికోన్నత స్థాయిలో పిల్లలకు విరివిగా జట్టుపనులు కల్పించాలి. మొహమాటం, భయంలేకుండా తోటివారి మధ్య జరిగే పరస్పర చర్చల్లో పాల్గొనేలా ప్రోత్సహించాలి.

3. పిల్లలు - ఉపాధ్యాయుల పరస్పర ప్రతిచర్యలు :

పాఠశాలలో పిల్లలు తమతోటివారితోనే కాకుండా ఉపాధ్యాయులతో కూడా పరస్పర ప్రతిచర్యలు జరుపుతారు. ఇక్కడ ముఖ్యమైన విషయం ఏమంటే ఉపాధ్యాయులలో తమతో సన్నిహితంగా ఉండేవారితో తమంటే ప్రేమ, ఆప్యాయత, అభిమానం చూపించే వారితో మాత్రమే ప్రతిస్పందిస్తుంటారు. వారితో స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడం, వారు మాట్లాడగా వినడం, వారిని ప్రశ్నించడం, చర్చించడం ద్వారా అనేక అంశాలు గ్రహిస్తుంటారు. ఇవి ప్రత్యక్షంగా, పరోక్షంగానూ సంభవిస్తుంటాయి.

పరస్పరాశ్రిత అభ్యసనం గురించి జాతీయ పాఠ్య ప్రణాళికా చట్రం - 2005 ఏం చెబుతుందో చూద్దాం!

ప్రతి చర్యల విలువ / పరస్పరాశ్రిత అభ్యసనం (Interactive Learning)

చుట్టూ ఉన్న పరిసరాలతో, ప్రకృతితో, వస్తువులతో, ప్రజలతో భాష ద్వారా, కార్యక్రమాల ద్వారా జరిపే ప్రతిచర్య ద్వారా అభ్యసనం సాగుతుంది. గతిశీలమైన భౌతిక చర్యలు, వస్తువుల్ని స్వంతంగా, సహచరులతో కలిసిచెయ్యడం, సాధించడం, అభివ్యక్తీకరణ, ప్రశ్నలు, వినడం, చర్చించడంలాంటి భాషా వినియోగం. ఇవన్నీ జ్ఞాన నిర్మాణంలో చాలాకీలకమైనవి. ఏ సందర్భంలో అభ్యసనం జరుగుతున్నదనే దాన్నిబట్టి జ్ఞాన ప్రాధాన్యత ఉంటుంది.

మన పాఠశాల అభ్యసనం ఎక్కువగా వ్యక్తి ప్రధానంగా ఉంటుంది. ఉపాధ్యాయుడు జ్ఞాన ప్రసారకర్త. బోధనను పిల్లలు సమాచార ప్రసారంగా భావిస్తారు. ఇది పిల్లల అభ్యసన కోసం ఉపాధ్యాయుడు అనుభవాన్ని క్రోఢీకరించడంగా ఉంటుంది. కానీ పిల్లలు ఉపాధ్యాయులతో, తోటివయస్కులతో, తమకంటే పెద్దలతో, పిన్నలతో, ప్రతిచర్యలు జరపడం ద్వారా ఎక్కువ అభ్యసనావకాశాల్ని పొందగల్గుతారు. ఇతరులతో కలిసిమెలసి చర్చించుకొనే క్రమంలోనే నేర్చుకోవాల్సిన లక్ష్యం చేతికందుతుంది. ఇలాంటి అభ్యసనం ఫలవంతంగా జరగాలంటే మన బళ్ళలో వివిధ నేపథ్యాల పిల్లలుండడం అవసరం.

పూర్వప్రాథమిక దశలో ఇలాంటి సమిష్టి కృత్యాలు మనమెక్కువగా చేపడుతుంటాం. మాధ్యమిక ఉన్నత తరగతుల్లో కూడా ప్రాజెక్టుల్ని, ఇతర కార్యక్రమాల్ని ఇవ్వడం ద్వారా గ్రూపు కృత్యాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి. ఇలాంటి కృత్యాల్ని అంచనా వేసి మూల్యాంకనం చెయ్యడానికి కొన్ని పద్ధతులున్నాయి.

వీటిని సమీక్షించి మరింత బలోపేతం చేయాలి. పెద్ద పిల్లలకు తమ అభ్యసన అనుభవాలకు, తగిన ప్రశ్నలివ్వాలి. వీటి ద్వారా వాళ్ళు భావనలను అర్థం చేసుకోగల్గుతారు. జ్ఞానాన్ని నిర్మించుకొని సొంతం చేసుకోగలుగుతారు. ఇప్పుడిప్పుడే మన దృష్టిని వాస్తవ జ్ఞానం వైపు కొద్దికొద్దిగా మరల్చుతున్నాం. ఇది

చాలదు. ఉపాధ్యాయుడి సంసిద్ధతతోపాటు, తరగతి గది పద్ధతుల్ని మార్చుకోవడం, పాఠ్యపుస్తకాల్లో మార్పులు, మూల్యాంకనంలో మార్పులు జరిగినప్పుడే పాత పద్ధతుల్ని మనం స్పష్టంగా మార్చుకోగలం. ఏ అంశానికి ఆ అంశం ముక్కలు ముక్కలుగా ఉండే పద్ధతి నుంచి, బయటపడడం ఒక లక్ష్యంగా ఎన్.పి.ఇ.-86 పేర్కొన్నది. ఈ లక్ష్యానికి అనుగుణంగా మనం ముందుకుపోవాలంటే మన ప్రణాళిక సరళతరం కావాలి. మన పాఠ్యపుస్తకాల్లో మార్పురావాలి. వాటిలోని విషయాలు మారాలి. ఇందుకోసం మన ఉపాధ్యాయుల ఆత్మస్థైర్యాన్ని, సామర్థ్యాలను పెంచాలి. పిల్లల అభ్యసనానికి తగినట్లుగా ఉపాధ్యాయులు తమ స్వంత ప్రణాళికలను రూపొందించుకోవాలి. బోధనా సంస్కరణలకు సంబంధించిన ప్రయత్నాలు ఇంకా కేంద్రీకృతంగానే ఉన్నాయి. క్లస్టర్లు, బ్లాక్ రిసోర్సు సెంటర్లను మరింత భాగస్వాముల్ని చేయడం ద్వారా సమర్థవంతమైన వికేంద్రీకరణ సాధ్యమౌతుంది. అప్పుడు స్థానికంగా రిసోర్సు పర్సన్స్‌తోపాటు వనరులు, సామాగ్రి ఉపాధ్యాయులకు అందుబాటులోకి వస్తాయి.

పిల్లలు పరస్పరాశ్రితంగా మూడు విధానాల్లో నేర్చుకుంటారని తెల్సుకున్నాం. స్థూలంగా చెప్పాలంటే పిల్లలు స్థానిక పరిసరాలనుంచి, స్థానిక సమాజం నుంచి నేర్చుకోవడం మొదలుపెడతారు. జ్ఞానాన్ని నిర్మించుకుంటారు. వారు తమ చుట్టూ ఉన్న పరిసరాలతో జరిపే ప్రతిచర్యవలననే వారి జ్ఞానం అర్థవంతమౌతుంది. అందువల్ల పిల్లలు నేర్చుకోవడంలో పరిసరాలకు ఎంతో ప్రాధాన్యత ఉంది. దీన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని ప్రాథమికోన్నతస్థాయిలో బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు కల్పించే సందర్భంలో పరిసరాలను విరివిగా ఉపయోగించుకోవాలి. భాష స్వభావం, పిల్లలు భాషనేర్చుకొనే విధానాన్ని తెలుసుకొన్నాం కదా? జ్ఞాననిర్మాణానికి అనుగుణంగా భాషా బోధనావ్యూహాలు ఎలా ఉండాలి? తరగతుల్లో ఏమేం చేయాలి? అనే అంశాల గురించి తెలుసుకుందాం.

బోధనా వ్యూహాలు

1. KWL వ్యూహం : (What I know? What I want to know? What I learnt?)

(నాకేం తెలుసు? నాకేం తెలియాలి? నేనేం తెలుసుకున్నాను?)

ఏదేని ఒక అంశం గురించి చర్చించే ముందు పిల్లల్ని ఆ అంశం గురించి వారికేం తెలుసో అడగాలి. ఇది మొదటి సోపానం తర్వాత ఆ అంశం గురించి వాళ్ళు ఏం తెలుసుకోవాలనుకుంటున్నారో చర్చించాలి. వాళ్ళ అభిప్రాయాలు వినాలి. ఇది రెండవ సోపానం. తర్వాత పుస్తకపఠనం, రిఫరెన్సు పుస్తకాలు చదవడం, కృత్యాల్లో పాల్గొనడం, జట్టుపనుల్లో పాల్గొనడం మూడవ సోపానం. ఇలా చర్చించిన తర్వాత విషయావగాహన అయిన పిదప వాళ్ళకు ఏమి అర్థమైంది ఏమి నేర్చుకున్నారో అడగాలి. ఈ వ్యూహంలో ఒక అంశాన్ని పిల్లలకు పరిచయం చేసేటప్పుడు వాళ్ళకు ఆ అంశంపట్ల ఉన్న పూర్వ జ్ఞానాన్ని, ఆసక్తిని, వారి అవగాహనను నేర్చుకుంటున్నామనే స్పృహతో తెలుసుకోవడం అనేది జరుగుతుంది. ఇందులో ముందుగా ఊహించడానికి, తాము ఊహించినదాన్ని వాస్తవాలతో పోల్చుకోవడానికి, ఆసక్తికరమైన అభ్యసనానికి అవకాశం ఉంటుంది.

2. భావనా చిత్రం (Mind / Concept Mapping) :

పిల్లలకు తమ పరిసరాలతో, ప్రతిచర్యలు జరపడం వల్ల ఎంతో అనుభవ జ్ఞానాన్ని పొందుతారు. ఎన్నో విషయాలపట్ల అవగాహనతో తమదైన శైలిలో స్పందిస్తుంటారు. మైండ్ మ్యాపింగ్ అనేది పిల్లల్ని ఒక అంశంపై తమ అవగాహనలు

చెప్పడం, అనుభవాలు పంచుకోవడం, బడిబయట జ్ఞానాన్ని తరగతి గదిలో పంచుకోవడం తద్వారా మొత్తం తరగతి గదిలో అవగాహన పెంచుకోవడం. ఇందుకోసం అంశానికి సంబంధించిన కీలక పదాన్ని నల్లబల్లపై రాసి ఆ పదాల భావనలను అందరితో చర్చించడం జరుగుతుంది. పిల్లల స్వేచ్ఛా అభిప్రాయాలకు ఇందులో స్థానం ఉంటుంది. ఒకే అంశం గురించి పిల్లలను వివిధ కోణాల్లో ఆలోచింపజేయడం, ఆలోచనల సారాన్ని క్రమానుగుణంగా రాయడం ద్వారా వారిలో స్వీయరచనను ప్రోత్సహించడానికి ఈ వ్యూహం ఉపకరిస్తుంది. కింది ఉదాహరణను గమనించండి.

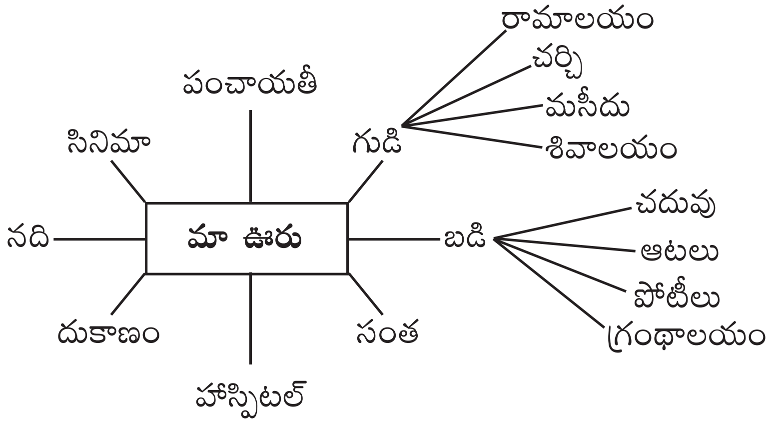

పైన తెల్పిన విధంగా నల్లబల్లపై రాసిన భావనల చిత్రం ఆధారంగా వ్యాసరచన, వ్యాసరూప ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయడం వంటి సామర్థ్యాలు పిల్లల్లోవృద్ధి చెందుతాయి.

3. నృత్యాభినయం (Choreography) :

విద్యార్థులు తాము విన్న, చదివిన, తెలుసుకున్న అంశాలను స్వయంగా అభినయంతో నృత్యరూపకంగా ప్రదర్శించడమే కొరియోగ్రఫీ. ఇందులో నృత్యరూపక పాఠ్యాంశాలను ప్రదర్శించడానికి అవకాశముంటుంది. ఇందుకు ముందుగా పాఠ్యాంశాన్ని చదివించి పాత్రలను నిర్ణయించాలి. ఆ పాత్రలు పోషించడానికి పిల్లల్ని ఎంపికచేయాలి. సన్నివేశ దృశ్యాలకు కూడా పిల్లల్ని ఎంపిక చేయాలి. అంటే వృక్షాలు, పొదలు, కొండలు, నీటిమడుగులు వీటిని చూపడానికి కూడా పిల్లల్ని ఎంపికచేయాలి. ఇలా ఎంపికచేసిన పిదప జట్టులో సాధన చేయించాలి. ప్రదర్శించే సమయంలో ప్లేబ్యాక్ పాటను కూడా సాధన చేయించాలి. నృత్యరూపకాన్ని ప్రదర్శింపజేయాలి.

ఉదా : బెల్లంలడ్డూ, ఎలుక విందు లాంటి గేయ కథలు.

ఈ ప్రక్రియలో పిల్లలు చదవడం, చర్చించడం, భావాన్ని గ్రహించడం, తమ అవగాహనకు ఓ రూపాన్నివ్వడం, దాన్ని ప్రదర్శించడం వంటి సామర్థ్యాలు వృద్ధిచెందుతాయి.

4. ఏకపాత్రాభినయం (Mono Action) :

ఏదైనా ఒక పాఠ్యాంశంగాని లేదా అందులోని ఒక పాత్ర మాట్లాడిన విషయాన్నిగాని తీసుకొని వ్యక్తిగతంగా, స్వగతంగా విద్యార్థిచేత పాత్రోచితంగా అభినయం చేయించడాన్నే ఏకపాత్రాభినయం అంటారు.

ఉదా : పిసినారి పాపయ్య పాత్ర (నీడ ఖరీదు)

ఏకపాత్రాభినయం వల్ల పాత్ర స్వభావం గురించి, లక్షణాల గురించి అవగాహన ఏర్పడుతుంది.

5. మూకాభినయం (Mime) :

మౌనంగా అభినయిస్తూ భావ వ్యక్తీకరణ చేయడమే ముకాభినయం. ఒక సంఘటనగాని, సన్నివేశాన్నిగాని ప్రేక్షకులకు అర్థమయ్యే రీతిలో అభినయించి చూపడాన్ని ముకాభినయం అంటారు. ఇందులో డైలాగులు, బ్యాక్‌గ్రౌండ్‌లు ఉండవు. కేవలం మౌనంగా నటించడమే ఉంటుంది.

ఉదా : 4వ తరగతిలో 'ఎలుకవిందు' కథా సంఘటనను ముకాభినయం చేయవచ్చు.

6. జట్టుపనులు నిర్వహించడం (Group Works) :

పాఠాలకు సంబంధించిన కొన్ని అంశాలను జట్టులో నిర్వహించడం ద్వారా పిల్లలలో కలిసి పనిచేయడం, అభిప్రాయాలను పంచుకోవడం, జట్టులో ఒక నివేదిక రాయడమో, అర్థాలు గ్రహించడమో చేయడం. జట్టుపని అనంతరం జట్టుచేత ప్రదర్శింపజేయడం. వివిధ జట్లవారు రాసిన వాటిని ప్రదర్శించినప్పుడు చర్చించడం, వారి వారి జట్టు పనులను సరిచేసుకోవడం జరుగుతుంది. ఈ జట్టుపనుల కింద పాఠ్యపుస్తకంలోని పఠనకృత్యాలు, చదవడం, రాయడం, పదజాలం వంటి వాటిని స్వభావాన్నిబట్టి నిర్వహించాలి. ప్రాజెక్టుపనులకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని సేకరించడం, నివేదికలు రాయడం వంటివి జట్టుపనులుగా చేపట్టాలి.

7. ప్రాజెక్టుపనులు (Project Works) :

ప్రాజెక్టుపనులు వివిధ కృత్యాల సమాహారం. ప్రాజెక్టు పనులను ఇంటిపనులుగా ఇవ్వాలి. ఇంటిపనిగా ఇచ్చేముందు ప్రాజెక్టుపనిలో పిల్లలు ఏంచేయాలో, ఎలా చేయాలో సూచనలు ఇచ్చి అర్థం చేయించాలి. ప్రాజెక్టుపని స్వభావాన్నిబట్టి వ్యక్తిగతంగా లేదా జట్టుపనిగా ఇవ్వాలి. జట్టుపనులుగా ఇచ్చేటప్పుడు ఆ ప్రాజెక్టుపనిలో జట్టులోని సభ్యులు ఎవరెవరు ఏమేం చేయాలో స్పష్టంగా బాధ్యతలను కేటాయించాలి. ప్రాజెక్టుపనిని పూర్తిచేసిన తరవాత పిల్లలతో ప్రదర్శింపజేయాలి. పిల్లలు ప్రాజెక్టుపనులను ప్రదర్శించేటప్పుడు దోషాలుంటే సవరించాలి. అవసరమైన సలహాలు, సూచనలు అందించాలి. పిల్లలతో ప్రదర్శనానంతరం ప్రాజెక్టుపనిని ఎలా నిర్వహించారో ఒక నివేదిక రాయించాలి. ఈ నివేదికలో ఎవరెవరు సభ్యులు, ఎవరెవరు ఏ బాధ్యతలను స్వీకరించారు? ప్రాజెక్టుపనికి సంబంధించి వివరాలను ఎలా సేకరించారు? ఏ ఏ విషయాలు అందులో ఉన్నాయి? ఏం నేర్చుకొన్నారు? వంటి సమాచారాన్ని నివేదిక రూపంలో పిల్లలు రాయాలి.

8. చర్చలు (Discussions) :

ఒక అంశం గురించి ఎవరెవరు ఏమేమి అనుకుంటున్నారో అభిప్రాయాలను పరచడం, చర్చల్లో పాల్గొనడం.

ఉదా: 1. ఆహారం వృథా ఎలా జరుగుతున్నది? వృథాను అరికట్టడానికి మనం ఏం చేయాలి? (అన్నం – 5వతరగతి)

2. కృష్ణానది మీద నాగార్జున సాగర్, జూరాల, శ్రీశైలం వద్ద ఆనకట్టలు కట్టారు. అట్లాగే గోదావరి మీద శ్రీరాంసాగర్, దవళేశ్వరం వద్ద ఆనకట్టలు కట్టారు కదా! వాటివల్ల లాభమా? నష్టమా? ఎందుకు? చర్చించండి.

9. స్వీయ అవగాహన - ప్రదర్శన (Self Understanding - Expression) :

ఏదేని అంశానికి సంబంధించిన విషయాన్ని పిల్లలే తమకు తాము చదివి అర్థం చేసుకొని దాన్ని ఏకపాత్రాభినయ రూపంలోనూ, నాటకీకరణ రూపంలోనూ, తోలుబొమ్మలాట రూపంలోనూ ఇలా ఏ రూపమనేది వాళ్ళే నిర్ణయించుకొని ప్రదర్శించాల్సి ఉంటుంది.

ఉదా: ఎవరు బాధ్యులు పాఠం (4వ తరగతి), ఎలుక విందు (4వ తరగతి), నీడ ఖరీదు (5వ తరగతి), గోపీడప్పుకథ (5వ తరగతి)

10. జిగ్ సా విధానం (Zigsaw Technique) :

ఈ విధానంలో ఒక అంశంకు సంబంధించిన విషయాన్ని భాగాలుగా / పేరాలుగా విభజించాలి. అట్లే పిల్లలను జట్లుగా చేయాలి. ఒక్కొక్క జట్టుకు ఒక్కోపేరా భాగాన్ని పంచాలి. ఎవరి భాగాన్ని వాళ్ళు జట్లలో చదువుకోవాలి. పూర్తి అవగాహన చేసుకోవాలి. అందరూ కలిసి వారు చదివిన భాగంపై అనుభవాలను పంచుకొని దానిపై సంపూర్ణ అవగాహనకు రావాలి. తర్వాత ఒక్కొక్క జట్టువారు తాము చదివిన అంశం గురించి వివరిస్తారు. మిగతా జట్లవారు అడిగే సందేహాలను నివృత్తి చేయాలి.

11. క్లోజ్ టెస్ట్ విధానం (Cloze Test Technique) :

ఇది చదవడం - అర్థంచేసుకొనే సామర్థ్యాన్ని పెంచడానికి ఉపయోగపడే వ్యూహం. ఇందులో ఒక అంశంలో ప్రతి 5వ పదాన్ని తొలగించి ఇస్తారు. దాన్ని చదువుకొంటూ తొలగించిన స్థానంలోని పదాన్ని ఊహించాలి, నింపాలి.

12. సాహిత్య కార్యక్రమాలు (Literature activities) :

పిల్లలను నలుగురు చొప్పున నాలుగు జట్లను చేయాలి. ఒక్కో జట్టుకు భాషాపరమైన అభ్యాసాన్ని కేటాయించాలి. అంటే చదివిన అంశం గురించి ఒక జట్టుకు పదజాలం, సామెతలు వంటివి, ఇంకోజట్టుకు చదివిన అంశంలోని భాష గొప్పతనం గురించి, ఇంకో జట్టుకు చదివిన అంశంపై చిత్రాలు గీయమని, ఇంకోజట్టుకు చదివిన అంశంపై ప్రశ్నలు తయారుచేయమని లేదా వ్యాఖ్యానం రాయమని చెప్పవచ్చు. అంటే ఒకే అంశంపై అన్ని జట్లవాళ్ళు సాహిత్యపరంగా పనిచేస్తారు. భాషకు సంబంధించి ఉత్పత్తి రూపాలు చోటుచేసుకోవాలి. అందరివీ ప్రదర్శింపజేయాలి.

13. పుస్తక సమీక్షలు నిర్వహించడం (Book Reviews, Read and reflect) :

పిల్లల పఠనాభిలాషను పెంపొందించడానికి పాఠశాలల్లో గ్రంథాలయ పుస్తకాలను సరఫరాచేశారు. పిల్లల్ని వివిధ సాహిత్య రూపాలలో ఉన్న పుస్తకాలను చదవమనాలి. పిల్లలు చదివిన వాటిపై సమీక్షలు నిర్వహించాలి. సమీక్షలో

- వాళ్ళు చదివిన పుస్తకమేంటి?
- చదివిన అంశంపై అభిప్రాయం చెప్పడం.
- చదువుతున్నప్పుడు వాళ్ళ అనుభూతులను చెప్పించడం.
- చదివిన అంశంలోని పాత్రల గురించి, సంఘటనల గురించి మాట్లాడించడం.
- కవి ఏ ఉద్దేశంతో ఆ అంశాన్ని రాసారో చర్చించడం వంటివి జరగాలి.

పైన సూచించిన వివిధ సాధారణ వ్యూహాలతోపాటు నూతన పాఠ్యపుస్తకాలలో పిల్లలు సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలపై అభ్యాసం కల్పించడానికి తరగతిగదిలో సామర్థ్య స్వభావాన్నిబట్టి వ్యూహాలను నిర్వహించాలి. వాటిని చూద్దాం.

♦ సామర్థ్యాల వారీగా వ్యూహాలు

1. వినడం - ఆలోచించి చెప్పడం :

భాషా సామర్థ్యాలలో వినడం, మాట్లాడడం చాలా ముఖ్యమైనవి. వీటిని ప్రాథమిక నైపుణ్యాలుగా భావిస్తున్నాం. కాని బడికి రాకముందే పిల్లలు వినడం-ఆలోచించి చెప్పే / మాట్లాడే సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉంటారు. బడిలో చేరిన తరవాత స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడం, ఆత్మవిశ్వాసంతో మాట్లాడడం, సూటిగా మాట్లాడడం, సందర్భోచితంగా మాట్లాడడం, సరైన పదజాలంతో అర్థవంతంగా, వినసొంపుగామాట్లాడడం గురించి అభ్యసించాలి. అట్లే విన్నదాన్ని అర్థం చేసుకొని తమ అనుభవాలను జోడించి, ఆలోచించి తగురీతిలో మాట్లాడగలగాలి. ఆలోచించి మాట్లాడవలసిన అవసరాన్ని కల్పించడం ద్వారా పిల్లలు విషయాన్ని వినడంపట్ల ఏకాగ్రత చూపుతారు.

బోధనావ్యూహం :

వినడం-ఆలోచించి చెప్పడం గురించిన ఏకృత్యమైనా పూర్తి తరగతి కృత్యంగా నిర్వహించాలి. వృత్తాకారంలో విద్యార్థులను కూర్చోబెట్టి ఉపాధ్యాయుడు కూడా పిల్లల మధ్య కూర్చోవాలి. అభ్యాసంలోని ప్రశ్నలలో ఒక్కొక్క ప్రశ్న అడగాలి. ఒక ప్రశ్న గురించి పిల్లలందరితో మాట్లాడించాలి. పిల్లలు చెప్పిన విషయాన్ని ఆమోదించాలి. ఖండించకూడదు. పిల్లలు తమ అనుభవాలను, అభిప్రాయాలను జోడించి చెప్పేలా ప్రోత్సహించాలి. పిల్లలు అనేక రకాలైన సమాధానాలు చెప్పేవిధంగా ప్రశ్నలు అడగాలి. పిల్లల సమాధానాలను క్రోఢీకరించి ముగింపు / సమాధానం చెప్పించాలి / చెప్పాలి. తరగతిలో పిల్లల భాగస్వామ్యం అధికంగా ఉండేలా ఉపాధ్యాయుడు మార్గదర్శిలా ఉండాలి. అందరూ మాట్లాడేలా, చర్చలో పాల్గొనేలా ప్రోత్సహిస్తూ అవకాశాలివ్వాలి. వినడం-మాట్లాడడం అభ్యాసాన్ని కూడా నిర్వహించడానికి ఒక పీరియడ్‌ను ప్రత్యేకంగా కేటాయించుకోవాలి.

2. ధారాళంగా చదవడం, అర్థంచేసుకొని చెప్పడం, రాయడం :

ముద్రిత అంశాలు వేటినైనా పిల్లలు ధారాళంగా స్పష్టమైన ఉచ్చారణతో చదవగల్గాలి. చదివిన అంశం గురించి అర్థం చేసుకొని చెప్పగల్గాలి, రాయగల్గాలి. భాషాభ్యసనం యొక్క ముఖ్య లక్ష్యం పిల్లలను భాషాభిమానులుగా, స్వతంత్ర పాఠకులుగా తయారుచేయడం. కాబట్టి పిల్లల్లో చదివే అలవాటును పెంపొందించడం కోసం పాఠ్యపుస్తకంలోని అభ్యాసాలు తోడ్పడాలి.

పాఠశాల పిల్లల పఠనాభిరుచిని ఉన్నత శ్రేణికి తీసుకొని వెళ్ళాలి. పఠనావగాహనను పెంపొందించాలి. విభిన్న ప్రక్రియలతో కూడిన పాఠాలను పిల్లలకు పరిచయం చేయడం వైవిధ్యభరితమైన అభ్యాసాలవల్ల వారు పాఠ్యపుస్తకాలకతీతమైన ప్రగతిని సాధిస్తారు. ఇలా చదవడంపై పట్టు కలిగిన పిల్లలే తప్పుల్లేకుండా రాయగల్గుతారు. చక్కటి పదాలను సందర్భోచితంగా మాట్లాడడంలో లేదా రాయడంలో వినియోగిస్తారు.

బోధనావ్యూహం :

చదవడం కోసం ఇచ్చిన కృత్యాలు పూర్తి తరగతిగది కృత్యంగా లేదా వ్యక్తిగతంగా లేదా జట్టు కృత్యంగా అభ్యాసాల కాఠిన్యతా స్థాయినిబట్టి నిర్వహించాలి. ప్రతి అభ్యాసాన్ని పిల్లలతో మొదట వ్యక్తిగతంగా చదివించాలి. ఏం చెయ్యాలో పిల్లలతోనే చెప్పించాలి. పాఠంలో గుర్తించేవి, పిల్లలతో వ్యక్తిగతంగా చేయించడానికి ముందు ఎలా చేయాలో సూచనలు ఇచ్చి అవగాహన చేయించాలి. తప్పొప్పులను గుర్తించడం, జతపరచడం, ఎవరు ఎవరితో అన్నారు? వంటి అభ్యాసాలను పూర్తి తరగతిలో అడగాలి. పిల్లలు చెప్పినది బోర్డుపై రాయాలి. పుస్తకాలలో రాసుకోమనాలి. చర్చించిన తరవాత జట్లలోగానీ

వ్యక్తిగతంగాగానీ రాయించాలి.. మొదటి 45 నిమిషాలలో అవగాహన కల్పించేలా కృత్యాల నిర్వహణ జరగాలి. రెండవ 45 నిమిషాలలో పిల్లలు వ్యక్తిగతంగా రాసేట్లు చూడాలి.

3. ఆలోచించి సొంతమాటల్లో రాయడం (స్వీయరచన) :

రాయడమంటే తప్పుల్లేకుండా రాయడం మాత్రమే కాదు. తాను విన్న లేదా చదివిన లేదా తెల్సిన విషయానికి తన అభిప్రాయం జోడించి సొంతంగా రాస్తేనే దాన్ని రాయడంగా భావించాలి. రాయడంలో పిల్లలు అంశాన్ని ఒక క్రమంలో, సంపూర్ణ వాక్యాలతో అర్థవంతంగా రాయాలి. అంశానికి తగిన పదజాలాన్ని ఉపయోగించి రాయగలగాలి. భావం, వాక్య నిర్మాణం, సరైన పదజాల వినియోగం ఉపయోగించి రాసినప్పుడే రాయడం ఫలవంతమైనదిగా భావించాలి.

పిల్లల్లోగల ఆసక్తిని పాఠశాలల్లో ప్రేరేపించి వారు స్వేచ్ఛగా రాయడాన్ని ప్రోత్సహించాలి. తద్వారా మరింత వేగంగా రాయడం నేర్చుకుంటారు. ప్రాథమిక తరగతుల్లో పిల్లలు స్వేచ్ఛగా వీలైనంత ఎక్కువ రాసేలా దృష్టిపెట్టడం, తప్పులు దిద్దడమే ప్రధానాంశం కారాదు. రాయడాన్ని ప్రోత్సహిస్తూ వారి దోషాలను వారే గుర్తించేలాచేయాలి. తరగతిలో చర్చ ద్వారా సరిదిద్దాలి. పిల్లలు బాల్యంలో మాట్లాడేటప్పుడు దోషాలు దొర్లుతుంటాయి. సరైన భాషావాతావరణంలో పాల్గొనడం ద్వారా కాలక్రమంలో వారి దోషాలను వారే సవరించుకొని చక్కగా మాట్లాడడాన్ని ఒడిసి పట్టుకొంటారు. ఈ ప్రక్రియంతా సుమారు ఆరు నెలల కాలంలో చోటుచేసుకొంటుంది. ఒకటిన్నర సంవత్సరం నుండి రెండు సంవత్సరాల వయస్సులో జరుగుతుంది. అట్లే రాయడం కూడా! పిల్లలు రాయడాన్ని ప్రోత్సహించాలి. రాయడం అలవాటయ్యేలా పిల్లలతో రాయించాలి. తెల్సిన వాటి గురించి, చూసిన వాటి గురించి, విన్నవాటి గురించి, చదివిన వాటి గురించి సొంతంగా రాయమనాలి. రాసిన వాటిని సరిగా ఎలా రాయవచ్చో తరగతిలో ప్రతీరోజూ చర్చిస్తే కొంతకాలానికి రాయడంలో దొర్లే తప్పులను పిల్లలే తమంతటతాముగా సరిదిద్దుకొంటారు.

బోధనావ్యూహం :

తరగతి గదిలో స్వీయరచన ప్రశ్నలకు జవాబులు రాసేముందు పూర్తి తరగతి కృత్యంగా ప్రశ్నలపై చర్చ నిర్వహించాలి. ముందుగా ప్రశ్నల్ని నల్లబల్లపై రాయాలి. పిల్లల్ని ప్రశ్నలను చదవమనాలి. ఒక్కో ప్రశ్నను తీసుకొని పిల్లలతో మాట్లాడించాలి. అనుబంధ ప్రశ్నలు వేస్తూ సమాధానాన్ని రాబట్టాలి. ఇలా మేథోమథనం ద్వారాప్రశ్నలను గురించి చర్చించాలి. పిల్లలను జట్లుగా చేసినప్పుడు ప్రశ్నల సమాధానాలు తోటి పిల్లలతో చర్చించుకొంటూ రాయమనాలి. జట్లలో పనిచేస్తున్న సమయంలో ఉపాధ్యాయుడు అందరూ పాల్గొనేలా చూస్తూ అవసరమైనచోట సహకరించాలి. పిల్లలు చేసిన జట్టుపనిని ప్రదర్శింపజేయాలి. పిల్లలు రాసిన సమాధానాలను సరిచేయాలి. ఇందుకోసం పిల్లల్లో ఎవరైనా రాసిన సమాధానాన్ని లేదా ఏదైనా జట్టురాసిన సమాధానాన్ని నల్లబల్లపై లేదా చార్టుపై ఉన్నదున్నట్లుగా రాయాలి. ఇలా రాసిందాన్ని పూర్తి తరగతిగదిలో చదవించాలి. దోషాలపై కింది ప్రశ్నల ద్వారా చర్చ నిర్వహించాలి.

- భావం సరిగా రాశారా?
- సరైన క్రమంలో రాశారా?
- సరైన వాక్యాలు రాశారా. వాక్యాలు పూర్తిగా రాశారా?
- వాక్యాలలో పదాలు సరిగా ఉన్నాయా? ఉన్న పదాల స్థానంలో ఇంకా మంచి పదాలను రాయవచ్చా?
- అక్షరదోషాలు ఏమైనా ఉన్నాయా? ఏయే అక్షరాలను సరిగా రాయాలి?

ఇలా చర్చ ద్వారా జవాబును సరిచేయాలి. ఈ జవాబుతో పిల్లలు తాము రాసిన జవాబును పోల్చి సరిచూసుకొంటారు. సవరించేలా పూర్తి తరగతి కృత్యంగా ఎడిటింగ్‌ను నిర్వహించాలి. ఆ తరవాత జవాబును రాయమనాలి. ఇందుకోసం మొదటి 45 నిముషాలలో ప్రశ్నల గురించి మాట్లాడడం, మాట్లాడించడం, జట్లలో వ్యక్తిగతంగా రాయించడం, సరిదిద్దడం జరగాలి. తరవాత 45 నిముషాల్లో పిల్లలతో వ్యక్తిగతంగా రాయించాలి.

4. పదజాలం :

భాష అంటే పదజాల సమూహం. పదజాలం ఎంత సంపాదిస్తే భాషపై అంతపట్టు పెరుగుతుంది. పదాలను అర్థవంతంగా వ్యాకరణబద్ధంగా వినియోగిస్తే భాషగా మారుతుంది. భావ వినిమయం జరుగుతుంది.

విద్యార్థులకు పదజాలాన్ని సందర్భానుసారంగా వినియోగించడంపై అభ్యాసం కల్పించాలి. వివిధ సందర్భాలలో ఒకేపదం వేరువేరు అర్థాలిస్తుంది. వీటిని గుర్తించి అర్థం చేసుకొనేలా ప్రోత్సహించాలి. పదజాల వినియోగంపై విద్యార్థి పట్టు సాధించినప్పుడే ఏ విషయాన్నైనా వినసొంపుగా, రసవత్తరంగా, వ్యక్తీకరించగలడు. సృజనాత్మకంగా, రసాత్మకంగా రాయగలరు.

బోధనావ్యూహం :

పదజాలానికి సంబంధించిన అభ్యాసాల గురించి సూచనలిచ్చి అవగాహన కల్పించాలి. వ్యక్తిగతంగా లేదా అభ్యాసాల కాఠిన్యతా స్థాయినిబట్టి జట్టుపనిగా కూడా నిర్వహించవచ్చు. సమాధానాలు రాయమనాలి. పిల్లలు రాసిన వాటిని ప్రదర్శింపజేయాలి. పిల్లలు చెప్పిన దాన్ని నల్లబల్లపై రాయాలి. చర్చ నిర్వహించాలి. పిల్లలు చెప్పలేకపోయిన సందర్భాలలో ఉపాధ్యాయుడు సందర్భోచిత ప్రయోగాలద్వారా ఆ పదజాలాన్ని అర్థం చేయించాలి.

5. సృజనాత్మకత :

పిల్లల్లో ఊహాశక్తి, కల్పనాశక్తి అనంతంగా ఉంటాయి. పిల్లల్లోని ఈ శక్తి వెలికి తీయడానికి తగిన భాషా వాతావరణాన్ని తరగతి గదుల్లో కల్పించాలి. భాష కేవలం ఒక వ్యక్తీకరణ సాధనం మాత్రమే కాదు. భాష సజీవమైనది. దానికొక లయ ఉంటుంది. దానిని అర్థం చేయించినప్పుడు పిల్లల్లో సృజనాత్మక ఆవిష్కరణకు వీలు కలుగుతుంది. సొంతంగా రాసే సామర్థ్యం సృజనాత్మకతకు మరింత దోహదపడుతుంది. ఈ సృజనాత్మక వ్యక్తీకరణ మౌఖిక రూపంలో, రాత రూపంలో మరియు ప్రదర్శన రూపంలో ఉంటుంది. స్వాభావికంగా, అంతర్లీనంగా పిల్లల్లో ఉండే సృజనాత్మకతను వెలికితీసేలా పాఠశాల తోడ్పడాలి. భాషాబోధనా లక్ష్యాలలో భాషా నైపుణ్యాల సాధనతోపాటు సృజనాత్మకత, కల్పనా శక్తులు వెలికితీయడం అతి ముఖ్యమైనవిగా గుర్తించాలి.

బోధనావ్యూహం :

ఈ సామర్థ్యాన్ని మొదట పూర్తి తరగతి కృత్యంగా నిర్వహించాలి. తగిన సూచనలు ఇవ్వాలి. ఇచ్చిన అంశంపై ఆలోచింపజేసి స్వేచ్ఛగా ప్రతి ఒక్కరూ చెప్పేలా ప్రోత్సహించాలి. అవసరమైనచోట ఆధారాలను ఇచ్చి ఆలోచింపజేయాలి. అవగాహన కల్పించాలి. తరవాత పిల్లలను జట్లుగా విభజించి, చర్చించమనాలి, రాయమనాలి. జట్లలో చేసిన పనులను ప్రదర్శింపజేయాలి. వీటిని ప్రదర్శిస్తున్నప్పుడు ఉపాధ్యాయుడు పూర్తి తరగతిలో చర్చ నిర్వహించడం ద్వారా సలహాలు, సూచనలు అందజేయాలి. రాసిన సృజనాత్మక అంశాన్ని సరిచేయాలి. 'స్వీయరచన' ప్రశ్నలను సరిదిద్దిన విధంగా పూర్తి తరగతిలో నిర్వహించాలి. తరవాత వ్యక్తిగతంగా రాయమనాలి. పిల్లలు రాసిన వాటిని సంకలనంచేసి 'మా సృజనాత్మకత'

అని ఒక పుస్తకంలా తయారుచేయాలి. ప్రతీ పాఠానికి పిల్లలు రాసిన సృజనాత్మక అంశాలతో ఒక పుస్తక సంకలనం తయారుచేసి తరగతి గదిలో ప్రదర్శించాలి. వీటిని నిర్వహించడానికి మొదటి 45 నిమిషాలలో అవగాహన కల్పించడం, జట్లలో రాయించడం, సరిదిద్దడం జరగాలి. తరవాత 45 నిమిషాలలో పిల్లలతో వ్యక్తిగతంగా రాయించాలి.

6. ప్రశంస :

విద్యార్థులలో సానుకూల దృక్పథాన్ని అలవర్చడానికి, తగు విధంగా స్పందించడానికి ఈ సామర్థ్యం ఎంతగానో దోహదపడుతుంది. జంతువులు, మొక్కలపట్ల పిల్లలు సానుభూతిని కలిగి ఉండడంతోపాటు ప్రత్యేక అవసరాలు కల్గిన పిల్లలు, ముసలివాళ్ళకు తగిన సహాయం, సహకారం చేయగలిగేలా తయారవ్వాలి. అదే మాదిరిగా ఇతర భాషలు, సంస్కృతులు, పండుగలు, సంప్రదాయాలను గౌరవించేలా, గొప్పదనాన్ని గుర్తించి అభినందించే వైఖరి పిల్లల్లో పెంపొందేలా చూడాలి. పిల్లలు ఎదుటి వారిలోని గొప్పదనాన్ని గురించి ప్రశంసించాలి. దీనివల్ల విలువలతో కూడిన వ్యక్తిత్వ నిర్మాణం రూపుదిద్దుకొంటుంది.

బోధనావ్యూహం :

దీన్ని ముందు ఇంటి పనిగా ఇవ్వాలి. ఆపై పునశ్చరణలో భాగంగా పిల్లల్ని ప్రశంస ప్రశ్నపై మాట్లాడింపజేయాలి / ప్రదర్శింపజేయాలి. ప్రతి విద్యార్థిని ప్రశ్నించాలి. పిల్లల సమాధానాల్ని క్రోడీకరించి ముగింపు ఇవ్వాలి. వ్యక్తిగతంగా రాయమన్న వాటిని రాయించాలి. పిల్లలు రాసిన ప్రశంసకు సంబంధించిన అంశాలతో పుస్తక సంకలనం తయారుచేయాలి. ఇలా రూపొందిన పుస్తక సంకలనాన్ని తరగతిలో ప్రదర్శించాలి. ప్రతీ పాఠానికి ఒక సంకలనం తరగతి గదిలో అందుబాటులో ఉంచాలి.

7. భాషను గురించి తెలుసుకుందాం :

తమ పరిసరాలలో అర్థవంతమైన సందర్భోచిత సన్నివేశాలలో పాల్గొనడం ద్వారా తమకున్న సామర్థ్యాన్ని వినియోగించుకొని, పిల్లలందరూ భాషను అత్యంత సహజంగా సులువుగా పొందుతున్నారు. అందుకే పాఠశాలకు రాకముందే పిల్లలు తమ పరిసరాల్లోని భాషను ఎంతో సులువుగా గ్రహించి సందర్భోచితంగా వినియోగిస్తున్నారు.

పాఠశాలలో భాష నేర్పడంలో ఉద్దేశం పిల్లవాడు కొత్తగా ఆలోచించగలగాలి. వాటిని క్రమబద్ధంగా వ్యక్తీకరించగల్గాలి. సృజనాత్మకంగా చెప్పగల్గాలి. రాయగల్గాలి. ఈ సామర్థ్యం ద్వారా విద్యార్థులలో భాషాభాగాలు, కాలాలు, విరామచిహ్నాలను ఉపయోగించలిగేలా, కాలాలకు అనుగుణంగా క్రియలను గుర్తించి ఉపయోగించగలిగేలా చేయాలి. అందుకు పిల్లల మెదడు వాటిని స్వయంగానే సూత్రీకరించుకొంటున్నది. దీనిని తరగతి గదిలో బలోపేతం చేయడానికి అభ్యాసం చేయించాలి.

బోధనావ్యూహం :

'భాషను గురించి తెలుసుకుందాం' అభ్యాసాలను పూర్తి తరగతి కృత్యంగా నిర్వహించాలి. అభ్యాసంలోని అంశాన్ని పిల్లలతో చర్చిస్తూ అవగాహన చేయించాలి. ఉదాహరణలను పిల్లలతో చెప్పించాలి. ఉదాహరణల ద్వారా సూత్రాన్ని గ్రహించేలా / అర్థం చేసుకొనేలా చేయాలి. పిల్లలను జట్లలో కూర్చోమని నేర్చుకొన్న భాషాంశాలపై ఉదాహరణలు రాయించాలి. పిల్లలతో ప్రదర్శింపజేయాలి. పిల్లలు చెప్పిన ఉదాహరణలను నల్లబల్లపై రాయాలి. వ్యక్తిగతంగా నోటుపుస్తకాల్లో రాయించాలి. వీటిని అర్థం చేయించడానికి మొదటి 45 నిమిషాల సమయాన్ని వినియోగించాలి. తరవాత 45 నిమిషాలలో వీటిని పిల్లలతో వ్యక్తిగతంగా రాయమనాలి.

♦ నేనివి చేయగలనా?

పాఠ్యపుస్తకాలు పిల్లలు నేర్చుకోవడానికి తోడ్పడే సాధనం. తమ పిల్లలు ఏం నేర్చుకొంటున్నారు? ఎంత వరకు నేర్చుకొంటున్నారు? అని తల్లిదండ్రులు తెలుసుకోవడానికి ఉపయోగపడే సాధనం కూడా! సాధారణంగా ఒక పాఠం పూర్తయిందా లేదా అనే విషయం తల్లిదండ్రులకు తెలుస్తుంది. పిల్లలైనా చెప్పగల్గుతారు. అయితే ఇటు పిల్లలకు, అటు వారి తల్లిదండ్రులకు ఒక పాఠం పూర్తయిన పిదప ఏం నేర్చుకొన్నారు? అని తెలుసుకొనే అంశం గత వాచకాల్లో లేదు. ఎందుకు బోధిస్తున్నారో ఉపాధ్యాయులకు మాత్రం తెలిసి ఉంటుంది. తాము అనుకున్న ఈ లక్ష్యాలు తరగతిగదిలో ఎంతశాతం మంది చేయగలరు? అనే అంశంపై సాధారణంగా దృష్టిపెట్టడం చాలా అరుదుగా జరుగుతుంది. వీటిని దృష్టిలోపెట్టుకొని పిల్లలు ఒక పాఠం పూర్తయిన పిదప తామేమి నేర్చుకున్నారో? తమనుతాము స్వంతంగా అంచనావేసుకోవడానికి అనగా స్వీయ మూల్యాంకనం చేసుకోవడానికి వీలుగా భాషా సామర్థ్యాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని "నేనివి చేయగలనా?" అభ్యాసాలు రూపొందించారు. దీని ఆధారంగా ఉపాధ్యాయులు కూడా సామర్థ్యాల వారీగా పిల్లల స్థాయిని అంచనావేయడానికి అవకాశం లభిస్తుంది. అట్లే తల్లిదండ్రులకు కూడా బోధించిన పాఠం ద్వారా తమ పిల్లలు ఏ సామర్థ్యాలు పొందారో తెలుసుకోవడం సాధ్యమవుతుంది.

వీటిని ఎలా నిర్వహించాలి? :

నేనివి చేయగలనా? లోని ఒక్కొక్క వాక్యాన్ని తరగతిలో చదివి వినిపించాలి. పిల్లలు వాటిని చేయగలిగితే 'ఔను' వద్ద, చేయలేకుంటే 'కాదు' వద్ద '✓' గుర్తును పెట్టమనాలి. తరవాత ఒక్కొక్క అంశాన్ని ఎంతమంది '✓' గుర్తుపెట్టారో చేతులెత్తమనాలి. చేతులెత్తినవారి సంఖ్యను లెక్కించాలి. ఒక అంశంలో 80% కంటే తక్కువ మంది చేతులెత్తితే దానిపై పునరభ్యాసం కల్పించాలి.

ముగింపు :

భాషాబోధన మూసపోసినట్లుగా, యాంత్రికంగా ఉండకూడదు. భాష అంటేనే ఆలోచించడం, వ్యక్తీకరించడం పిల్లలు ఎప్పటికప్పుడు ఆలోచిస్తూ తమ అనుభవాలను విభిన్న రూపాలలో వ్యక్తపరచడానికి వీలుగా భాషాబోధన వ్యూహాలు, సోపానాలు ఉండాలి. పిల్లలందరూ పాల్గొనేలా, చర్చించుకునేలా, ప్రదర్శించేలా, వ్యక్తీకరించేలా ఈ వ్యూహాలు ఉండాలి. ప్రతీరోజూ భాషాబోధనకు కేటాయించిన పీరియళ్ళలో పీరియడ్ వారీ ప్రణాళికలో ఇటువంటి వ్యూహాలతో పిల్లలకు ఉత్సాహం, ఉత్సుకత పెంపొందించేలా నిర్వహించాలి. సందర్భాన్ని, బోధనాంశాన్ని బట్టి తమ వ్యూహాలను మార్చుకోవాలి.

> *పిల్లలు పాఠశాలల్లో చేరినప్పటి నుండి అక్కడి వాతావరణంలో వాత్సల్యానుగుణంగా శ్రద్ధతో కూడిన సంరక్షణ ఉన్నప్పుడే భద్రత ఉందని భావిస్తారు. ముఖ్యంగా తమకు ఉపాధ్యాయులతో ఉన్న సంబంధంలో భద్రత ఉన్నదని భావిస్తే విద్యార్థులు స్వేచ్ఛగా, సున్నితంగా, నిష్కపటంగా స్పందించగలరు. వారి విద్యాభ్యాసం నిరాటంకంగా కొనసాగుతుంది. అప్పుడే వారు పాఠ్యవిషయాలతోపాటు వారి చుట్టూ జరుగుతున్న వాటిపట్ల కూడా సహజమైన కుతూహలం, శ్రద్ధ చూపుతూ ఉత్సాహంగా వాటి గురించి నేర్చుకొంటారు. స్వేచ్ఛగా ప్రశ్నిస్తారు. స్వతంత్రంగా ఆలోచిస్తారు, చర్చిస్తారు. అందువల్ల మనకున్న ప్రధానమైన సమస్య పిల్లలను ఎలా విద్యావంతులను చేయాలన్నదికాదు. ఉపాధ్యాయులను ఎలా విద్యావంతుల్ని చేయాలన్నదే!*
>
> *- జిడ్డు కృష్ణమూర్తి*

౬

బోధనా సోపానాలు

బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల నిర్వహణ ప్రణాళికాబద్ధంగా జరగాలి. నూతన పాఠ్యపుస్తకాలు సోపాన క్రమం ప్రకారం బోధించడానికి అనుకూలంగా రూపొందించాలనే విషయాన్ని మీరు తెలుసుకొన్నారు కదా! వీటిని తెల్సుకోడానికి ముందు పాఠంలోని విషయం అమరిక వాటి ప్రాధాన్యత గురించి ఆలోచించండి.

I. ఉన్ముఖీకరణ :

ఉన్ముఖీకరణ అంటే పాఠం పేరు రాబట్టడానికి అడిగే ప్రశ్నలు, జవాబులు చెప్పించే కార్యక్రమం కాదు. పిల్లలను మానసికంగా నేర్చుకోడానికి సిద్ధమయ్యేలా చేయడం, ఇతివృత్తం పట్ల, ప్రధానాంశం పట్ల ఆలోచింపజేయడం, ఇందుకోసం నూతన వాచకాల్లోని ప్రతీపాఠం ప్రారంభంలో పిల్లలను సంసిద్ధులను చేయడానికి వీలుగా పాఠ్యాంశ ఇతివృత్తానికి సంబంధించిన చిత్రం ఉంది. దీనికి సంబంధించి పిల్లలు ఆలోచించేలా ప్రశ్నలు కూడా ఉన్నాయి. ఈ ప్రశ్నలు అడుగుతూ వాటిని గురించి చర్చింపజేస్తూ పాఠం పట్ల పిల్లల్ని సంసిద్ధులను చేయడానికి ఇవి ఉపకరిస్తాయి. ఇదే క్రమంలో బోధింపబోయే పాఠ్యాంశానికి సంబంధించిన 'పూర్వజ్ఞానం' ఏదైనా విద్యార్థులలో ఉందా? తెలుసుకోవడానికి తద్వారా నేటి పాఠ్యాంశాన్ని పరిచయం చేయడానికి పిల్లలు నిర్భయంగా స్వేచ్ఛగా, ఆలోచిస్తూ తమ అభిప్రాయాలు వ్యక్తం చేయడానికి, వారిలో వాచికచర్యను పెంపొందిస్తూ సమర్థంగా మాట్లాడడం, వ్యక్తిగత భాగస్వామ్యం పొందడానికి దోహదపడతాయి.

ఉదా:- ఇందులో చిత్రాన్ని గురించి మాట్లాడింప చెయ్యాలి. చిత్రంలో ఏమేమి ఉన్నాయి? ఎవరెవరు ఏం చేస్తున్నారు? పాత్రల మధ్య సంభాషణ ఎలా ఉంటుంది? వారి స్థానంలో మీరుంటే ఏం చేస్తారు? వంటి ప్రశ్నల ద్వారా చర్చతో ఉన్ముఖీకరణ చేసి పాఠంవైపు ఆలోచింపజేసి పాఠాన్ని పరిచయం చేయాలి. పాఠాన్ని ప్రారంభించిన మొదటి పీరియడ్‌లో దీన్ని నిర్వహించాలి. మిగతా పీరియళ్ళలో ఉన్ముఖీకరణకు బదులుగా పునశ్చరణను నిర్వహించాలి. అంటే ముందురోజు బోధించిన / చర్చించిన అంశాలను స్పృశిస్తూ, చర్చ నిర్వహించడం లేదా అవగాహనను పరిశీలించడం జరగాలి. ఇందుకోసం ఒక పీరియడ్‌ను కేటాయించుకోవాలి. అనగా పాఠం ప్రారంభమయ్యేది మొదటి పీరియడ్‌లో అని అర్థం.

II. పఠన కృత్యాలు - అర్థసంగ్రహణ :

ఉన్ముఖీకరణ ద్వారా పాఠంవైపు ప్రేరేపితులైన పిల్లలు పాఠంలోని విషయాలపై ప్రాథమిక అవగాహన పొందడానికి పాఠాన్ని చదివించడం ఈ సోపానం యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశం. పిల్లలు పాఠాన్ని చదివే క్రమంలో తమకు అర్థంకాని పదాలను గుర్తించడం జరుగుతుంది. ఈ సోపానంలో పలకరింపు, పునశ్చరణ జరిగిన తరవాత కింది కృత్యాలు నిర్వహించాలి :

- పాఠ్యాంశ చిత్రం గురించి మాట్లాడించడం.
- పిల్లలచేత పాఠాన్ని ప్రకాశపఠనం (బాహ్యపఠనం) చేయడం.
- ఉపాధ్యాయుడు ఆదర్శపఠనం చేయడం.
- పిల్లల మౌనపఠనం - అర్థంకాని పదాల కింద గీతగీయడం.
- పదాల అర్థాలను గురించి తెలుసుకోవడానికి నిఘంటువును చూడడం (వ్యక్తిగతంగా)
- పదాల అర్థాలను తోటివారితో జట్లలో చర్చించడం.
- ఉపాధ్యాయుడు సందర్భోచిత వాక్యాలతో పదాలపై అవగాహన కల్పించడం మొదలగునవి.

పఠన కృత్యాల నిర్వహణ వల్ల పాఠ్య విషయంపై ప్రాథమిక అవగాహన కల్గుతుంది. పాఠంలోని విషయాన్ని భావాన్ని గ్రహించడానికి, ఊహించడానికి పైన తెల్పిన కృత్యాలను నిర్వహించాలి.

III. పాఠ్యాంశబోధన - చర్చ - అవగాహన :

పాఠ్యాంశ బోధన అంటే పాఠంలోని విషయం గురించి చర్చించడం, విభిన్న కోణాల్లో ఆలోచించడం, పాఠంలోని విషయాన్ని విశ్లేషించడం వంటివి జరగాలి. కానీ గతంలో పాఠం బోధించడం అంటే పాఠంలోని విషయానికి సంబంధించిన పదాల అర్థాలను వివరించడం, అందులోని వ్యాకరణాంశాలను చెప్పడం, పేరా, పేరా వివరిస్తూ పోవడం అనేది జరిగేది. కాబట్టి పాఠం బోధించేటప్పుడు పిల్లలకు ఆ పాఠ్యాంశ విషయంలోని కీలకభావనలపై అవగాహన కలగాలి అందుకోసం పిల్లల్ని ఆలోచింప జేసే ప్రశ్నలు అడగాలి, పిల్లల పూర్వజ్ఞానాన్ని అనుభవాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి, ప్రశ్నించాలి, స్వేచ్ఛగా చర్చలో పాల్గొనాలి. ఇలా పిల్లలతో చర్చించుకుంటూ విషయబోధన జరగాలి. బోధించేటప్పుడే ఆ విషయం గురించి పిల్లలు బహుకోణాల్లో విశ్లేషిస్తూ, ఊహిస్తూ, ఆలోచించి ప్రతిస్పందించాలి. ఇందులో ప్రధానంగా సోపానాలు కింది విధంగా ఉంటాయి.

- పలకరింపు
- పునశ్చరణ
- పిల్లల బాహ్యపఠనం
- ఉపాధ్యాయుని ఆదర్శపఠనం
- పిల్లల మౌనపఠనం
- కీలకభావనలపై ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు అడగడం
- పిల్లలందరినీ భాగస్వాములను చేస్తూ చర్చించడం
- పిల్లల అవగాహన - పరిశీలన
- ఆరోజు చర్చించిన పాఠ్యభాగంపై ప్రశ్నించడం ద్వారా పిల్లల అవగాహనను తెలుసుకోవడం.

ఇలా పాఠ్య బోధనకోసం నిర్ధారించుకున్న 3 లేదా 4 పీరియడ్లలో పాఠ్యాంశ విషయంపై పిల్లలకు పూర్తిస్థాయి అవగాహన కల్పించడం అంటే విషయంలోని కీలకభావనలను, సంఘటనలను, కవి యొక్క ఉద్దేశాన్ని, పాత్రల స్వభావాలను, సన్నివేశ సంబంధిత అంశాలను ఆలోచనలతో, విశ్లేషించి, చర్చించి అవగాహన పొందుతారు.

IV. సామర్థ్యాల సాధన - ఇవిచేయండి అభ్యాస నిర్వహణ :

పాఠ్య విషయంపై పూర్తి అవగాహనపొందిన పిల్లలు ఆ పాఠం ద్వారా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాల సాధనపై దృష్టిపెట్టాల్సి ఉంటుంది. మనం ఇంతకు ముందు చెప్పుకున్నట్టు పాఠాన్ని బోధించడం అంటే ఉన్ముఖీకరణ నుండి నేనివిచేయగలనా? వరకు ఉన్న అన్ని అంశాలను బోధనలో భాగంగానే భావించి నిర్వహించడం. భాషా సామర్థ్యాలైన వినడం-ఆలోచించి మాట్లాడడం, చదవడం-అర్థంచేసుకొని వ్యక్తీకరించడం, ఆలోచించి సొంతమాటల్లో రాయడం (స్వీయరచన), పదజాలాభివృద్ధి, సృజనాత్మక వ్యక్తీకరణ, ప్రశంస, భాషాంశాల కింద ఇచ్చిన అభ్యాసాలను తరగతి గదిలో అవగాహన కల్పించాలి. ఈ సామర్థ్యాలపై అభ్యాసాలు 'ఇవిచేయండి' శీర్షికతో ఉన్నాయి. ప్రతి అభ్యాసాన్ని ముందుగా పూర్తి తరగతి కృత్యంగా విద్యార్థులకు ఎలా చేయాలో సూచనలు ఇవ్వాలి. అంటే పిల్లలను పలకరించడం, పునశ్చరణ జరిగిన తర్వాత కింది పనులను నిర్వహించాలి.

- ముందుగా అభ్యాసాన్ని పిల్లలతో చదివించాలి.
- ఏమి చేయాలో వాళ్ళతోనే చర్చించి తగిన సూచనలు ఇవ్వాలి.
- సామర్థ్య స్వభావాన్ని బట్టి తగిన నిర్వహణ వ్యూహాన్ని ఎంపిక చేసుకోవాలి.
- పిల్లల్ని వ్యక్తిగతంగాగాని, జట్టులోగాని అభ్యాసాలను చేయమనాలి.
- పిల్లలు చేసిన అభ్యాసాలను ప్రదర్శింపజేయాలి.
- పిల్లలు ప్రదర్శించిన వాటిపై చర్చ నిర్వహించాలి.
- అనంతరం పిల్లలతో చర్చించుకుంటూ సరిచేయాలి.
- సరిచేసిన అనంతరం నోటుపుస్తకాల్లో రాయమనాలి.

పై విధంగానే ప్రాజెక్టుపనులు చేయడానికి కూడా సూచనలు ఇచ్చి పిల్లలతో చేయించాలి. ప్రదర్శింపజేయాలి. నివేదికలు రాయించాలి.

ఈ అభ్యాసాల నిర్వహణలో ఉపాధ్యాయుడు కేవలం ఒక సౌకర్యకర్తగా ఉంటూ పిల్లలు నేర్చుకోవడంలో సహకరించాలి. పిల్లలు ప్రతిఒక్కరూ భాగస్వాములయ్యేలా, సామర్థ్యాలను సాధించేలా చూడాలి. ఎట్టి పరిస్థితుల్లో అభ్యాసాలను గైడ్లు, దర్శినులు చూసిరాయడం, నల్లబల్లపై రాస్తే చూసిరాయడం, పుస్తకంలో ఉన్న విషయాన్ని ఎత్తి రాయడం వంటివి చోటు చేసుకోకూడదు.

పిల్లలు భాష నేర్చుకోవడం అంటే భాషా సామర్థ్యాలను సాధించడమే. ఇందులో ఆలోచించడం, తమ అభిప్రాయాలను వ్యక్తపరచడం, కలిసి పనిచేయడం, తమదైన శైలిలో ప్రతిస్పందించడం, వ్యక్తీకరించడం వంటివి చోటు చేసుకుంటాయి. వీటిని దృష్టిలో పెట్టుకొని అభ్యాసాల నిర్వహణ జరగాలి.

V. స్వీయమూల్యాంకనం :

పాఠం ద్వారా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు ఏ మేరకు సాధించామో పిల్లలు తమను తాము అంచనా వేసుకొనేందుకు **'నేనివిచేయగలనా?'** అనే శీర్షికతో అభ్యాసాల చివర చేర్చడమైనది. ఇది విద్యార్థులు తమనుతాము అంచనా వేసుకోవడమేకాక ఉపాధ్యాయులకు పిల్లలు ఏ సామర్థ్యంలో వెనకబడుతున్నారో తెలుస్తుంది. అంతేగాకుండా ఎక్కడ పిల్లలకి పునరభ్యాసం కల్పించాలో తెలుసుకొని చర్యలు చేపట్టడానికి అవకాశం ఉంటుంది. ఇందులో

- నేనివిచేయగలనా? లోని అంశాలను పిల్లలు చదవాలి.
- వాళ్ళు చేయగలిగే వాటికి ✓ పెట్టమనాలి. చేయలేని వాటిని ✗ పెట్టాలి.
- ఎంతమంది చేయగలిగారో చేతులెత్తమని లెక్కించాలి.
- చేయలేని వారిని గుర్తించి పునరభ్యాసం కల్పించాలి.

పై విధంగా మూల్యాంకనం నిర్వహించినప్పుడు ఉపాధ్యాయుడు పిల్లల స్థాయిని విశ్లేషించడానికి, తదుపరి అభ్యాసాలు కల్పించడానికి వీలవుతుంది.

నూతన పాఠ్యపుస్తకాలలోని పాఠాలలోని విషయాన్ని ఇంతకుముందు చర్చించిన సోపానాల ప్రకారం అమర్చారు. వీటిని పాఠానికి కేటాయించిన మొత్తం పీరియళ్ళలో నిర్వహించాలి. ఒక పాఠానికి సగటున 10 పీరియళ్ళు అవసరమవుతాయి. పైన తెల్పిన ఐదు అంశాలను 10 పీరియళ్ళలో నిర్వహించాలి. ఐతే ఏ సోపానాన్ని నిర్వహించినా, ఏ పీరియడ్‌లోనైనా తప్పకుండా పిల్లల్ని పలకరించడం, ఉన్ముఖీకరణ లేదా పునశ్చరణచేయడం, పిల్లల అవగాహనను పరిశీలించడం ఉంటుంది. వీటితోపాటు బోధనాంశం / కృత్యం ఆధారంగా అదనపు సోపానలను కూడా నిర్వహించాలి. ఒక పాఠ్యబోధనకు సంబంధించిన 10 పీరియళ్ళలో మనం నిర్వహించాల్సిన సోపానాల వివరాలను పరిశీలిద్దాం. వాటిని ఏయే పీరియళ్ళలో అమలుపర్చాలో కూడా తెల్సుకొందాం.

సూచించిన బోధనా సోపానాలు

పాఠం బోధించడం అంటే ఉన్ముఖీకరణ చిత్రం నుండి 'నేనివిచేయగలనా?' వరకు ఉన్న అన్ని అంశాలకు బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు నిర్వహించారు. ఇందులో ఉన్ముఖీకరణ చిత్రం, పఠన కృత్యాలు, పాఠ్యాంశ విషయం, 'ఇవిచేయండి' శీర్షికతో అభ్యాసాలు, స్వీయ మూల్యాంకనం వంటి అంశాలు ఉన్నాయి. ఇవి బోధించడానికి పాటించే సోపానాలు, వ్యూహాలు ఆ అంశాల స్వభావాన్ని బట్టి మారుతుంటాయి. కింద సూచించిన బోధనా సోపానాలను అంశాలకు తగిన విధంగా ఎంపికచేసుకొని ప్రణాళికల్లో పొందుపరుచుకోవాలి.

క్ర.సంఖ్య	సోపానం	ఏఏ పీరియళ్ళకు సోపానం ఆవశ్యకత ఉంటుంది	వివరణ
1	పలకరింపు	ప్రతి పీరియడ్‌లో ఉంటుంది.	పిల్లలను పలకరించడం
2	ఉన్ముఖీకరణ చిత్రం గురించి మాట్లాడించడం	1వ పీరియడ్‌లో మాత్రమే ఉంటుంది.	పాఠం చిత్రంలోని చిత్రం గురించి మాట్లాడించడం
3	పునశ్చరణ	2 నుంచి 10 పీరియళ్ళలో ఉంటుంది.	ముందురోజు జరిగిన అంశం గురించి చర్చించడం
4	శీర్షికా ప్రకటన	1వ పీరియడ్‌లో మాత్రమే ఉంటుంది.	పాఠం పేరు / శీర్షికను ప్రకటించి నల్లబల్లపై రాయడం
5	కవిపరిచయం	1వ పీరియడ్‌లో మాత్రమే ఉంటుంది.	పాఠం రాసిన కవి గురించి పరిచయం చేయడం
6	నేపథ్యం / ఉద్దేశం	1వ పీరియడ్‌లో మాత్రమే ఉంటుంది.	పాఠం ఉద్దేశం/నేపథ్యం గ్రహించేలా చేయడం
7	పాఠం చిత్రం గురించి మాట్లాడించడం	2వ పీరియడ్‌లో మాత్రమే ఉంటుంది.	పాఠంలోని చిత్రాల గురించి చర్చ నిర్వహణ
8	గేయం/పద్యం/పాట ఉపాధ్యాయుడు పాడడం	1 నుండి 5 పీరియళ్ళలో ఉంటుంది.	పద్యాలకు / గేయాలకు ప్రాధాన్యత, రాగంతో పాడడం, ఎలా పాడాలో తెల్పడం అభ్యాసం చేసి చూపడం
9	గేయం/పద్యం/పాట పిల్లలు పాడడం	1 నుండి 5 పీరియళ్ళలో ఉంటుంది.	పద్యాలు/గేయాలు/పాటలను పిల్లలతో పాడించడం, అభినయం చేయించడం
10	పిల్లలచే బాహ్యపఠనం	2 నుండి 5 పీరియళ్ళలో ఉంటుంది.	తరగతిలోని నలుగురైదుగురు పిల్లలతో ప్రకాశపఠనం చేయించాలి. దోషాలను గుర్తించాలి.
11	ఉపాధ్యాయుని ఆదర్శపఠనం	2 నుండి 5 పీరియళ్ళలో ఉంటుంది.	స్పష్టోచ్చారణతో చదవాలి. పిల్లలను గమనించమనాలి.

క్ర.సంఖ్య	సోపానం	ఏఏ పీరియళ్ళకు సోపానం ఆవశ్యకత ఉంటుంది	వివరణ
12	పిల్లల మౌనపఠనం – అర్థ సంగ్రహణ	2 నుండి 5 పీరియళ్ళలో ఉంటుంది.	పిల్లలు మౌనంగా చదవాలి. తెలియని పదాలనుగుర్తించి, గీతగీయాలి. చర్చలో పాల్గొనాలి. తెల్సుకోవాలి.
13	పాఠం చిత్రం గురించి చర్చ	2వ పీరియడ్‌లో ఉంటుంది.	పాఠంలోని చిత్రాన్ని పరిశీలింపజేయాలి. చర్చ నిర్వహించి, భావాన్ని ఊహింపచేయాలి.
14	పాఠ్యాంశంపై చర్చ, అవగాహన	3 నుండి 5 పీరియళ్ళు	ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నల ద్వారా కీలక పదాలు / వాక్యాలు / సంఘటనలపై చర్చ
15	సామర్థ్యాల వారీగా అభ్యాసాల నిర్వహణ	6 నుండి 10 పీరియళ్ళ వరకు ఉంటుంది.	వినడం, మాట్లాడడం, ధారాళంగా చదవడం ఒక పీరియడ్‌లో, స్వీయరచన ఒక పీరియడ్, పదజాలకృత్యాలు, ప్రాజెక్టు, ప్రశంస పనులు ఒక పీరియడ్, సృజనాత్మకతకు ఒక పీరియడ్, భాషను గురించి తెలుసుకోవడం, నేనివిచేయగలనా చివరి పీరియడ్‌లో నిర్వహించాలి.
16	సరిదిద్దడం (భావం / వాక్యం / పదాలు / అక్షర దోషాలు)	స్వీయరచన, సృజనాత్మకత, ప్రశంస నిర్వహించే పీరియళ్ళలో అలాగే పిల్లలు రాసిన అంశాలు ఏవైనా ప్రదర్శించినప్పుడు. ఉదా।। ప్రాజెక్ట పనులు నివేదికలు సమర్పించినప్పుడు.	భావం సరిగా ఉందా? వాక్య నిర్మాణం, పదజాలం, అక్షరదోషాలపై చర్చ నిర్వహించి సరిదిద్దాలి.
17	స్వీయ మూల్యాంకనం	10వ పీరియడ్‌లో మాత్రమే ఉంటుంది.	చివరి పీరియడ్‌లో 'నేనివిచేయగలనా?'లోని అంశాలకు ఏమేమి చేయగలరో గుర్తింపచేయాలి. పునరభ్యాసం కల్పించాలి.
18	రాసిన అంశాలను ప్రదర్శించడం, సంకలనం చేయడం	6 నుండి 10 పీరియళ్ళలో ఉంటుంది.	ప్రశంస, సృజనాత్మకత, ప్రాజెక్టు పనుల నివేదికలను సంకలనాలుగా తయారచేసి భద్రపరచడం
19	పిల్లల అవగాహన – పరిశీలన	ప్రతి పీరియడ్‌లో ఉంటుంది.	ప్రతీ పీరియడ్‌లో ఆ రోజు బోధించిన, నిర్వహించిన అంశాల ఆధారంగా సామర్థ్యాల వారీగా పిల్లల అవగాహనను పరిశీలించాలి.
20	పునరభ్యాసం	చివరి పీరియడ్‌లో ఉంటుంది. అవసరమైతే అదనపు పీరియడ్‌లో ఉంటుంది.	స్వీయ మూల్యాంకనం ద్వారా పిల్లలు ఏఏ సామర్థ్యాలలో వెనుకబడ్డారో గుర్తించి, ఆయా సామర్థ్యాల కోసం అదనపు పీరియళ్ళలో పునరభ్యాసం కల్పించాలి.

పైన తెల్పిన సోపానలను ఒక పీరియడ్‌లో మూడు భాగాలుగా నిర్వహిస్తాం. అవి 1) ఉపోద్ఘాతం, 2) పాఠ్యాంశంపై చర్చ, అవగాహన లేదా సామర్థ్యాల సాధన, 3) పిల్లల అవగాహన పరిశీలన. ఉపోద్ఘాతంలో పలకరించుట, ఉన్ముఖీకరణ చిత్రం గురించి మాట్లాడడం, శీర్షికా ప్రకటన, పాఠ్యాంశ ఉద్దేశం / నేపథ్యం / పునశ్చరణ మొదలగు సోపానాలు ఉంటాయి. పాఠ్యాంశంపై చర్చ, అవగాహనలో పిల్లల ప్రకాశపఠనం, ఉపాధ్యాయుని ఆదర్శపఠనం, పిల్లల మౌనపఠనం, పాఠం చిత్రం గురించి మాట్లాడించడం, ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నల ద్వారాచర్చ మొదలగునవి ఉంటాయి. సామార్థ్యల సాధన కోసం, సూచనలు ఇవ్వడం, రాయించడం, సరిదిద్దడం వంటి సోపానాలు ఉంటాయి.

పిల్లల అవగాహన పరిశీలనలో సామర్థ్యాల వారీగా ప్రశంసించడం, పిల్లల అవగాహన తెల్సుకోవడం, స్వీయ మూల్యాంకనం వంటి సోపానాలు ఉంటాయి. కాబట్టి బోధనాంశం / సామర్థ్యం ఆధారంగా ఆయా పీరియళ్ళకు సంబంధించిన బోధనావ్యూహాలు, అభ్యసనానుభవాలను, సోపానాల ప్రకారం రాయాలి.

పై సూచించిన సోపానాలే కాకుండా అదనంగా సోపానాలను కూడా పాఠ్యబోధనలో అవసరమైనచోట వినియోగించుకోవచ్చు. ఇవి ఉపాధ్యాయుల స్వేచ్ఛకు వదిలివేయడమైనది. ప్రతి పీరియడ్‌లో నిర్వహించే బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు పిల్లలను పలకరించడం, పునశ్చరణ చేయడం లేదా ఉన్ముఖీకరణతో ప్రారంభమౌతాయి. పిల్లల అవగాహనను పరిశీలించడంతో ముగుస్తుంది. ప్రతి పీరియడ్ పూర్తికాగానే ఛాత్రోపాధ్యాయులు ఆ రోజు నిర్వహించిన బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల ఆధారంగా తన అనుభవాలను, అనుభూతులను స్వీయ ప్రతిస్పందనల రూపంలో రాసుకోవాలి. ఒక్కొక్క పీరియడ్‌లో బోధనకు ఎంపిక చేసుకొన్న అంశం, అభ్యాసం ఏదైనా కావచ్చు. దానికి సంబంధించిన సోపానాల ఆధారంగా బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు నిర్వహించాలి. వీటి ఆధారంగానే పాఠ్యప్రణాళికలు, పీరియడ్ ప్రణాళికలు రాసుకోవాలి. అమలుపరచాలి. వీటి గురించి తదుపరి అధ్యాయంలో చర్చిద్దాం.

1, 2 తరగతుల బోధనా సోపానాలు

ఒకటి రెండు తరగతులలో పాఠాలు పద పద్ధతిలో ఉంటాయి. అక్షరాలను నేరుగా పరిచయం చేయకుండా అక్షరాలకు సంబంధించిన కీలకపదాన్ని సన్నివేశం, సంఘటన ద్వారా పరిచయం చేస్తారు. ఈ కీలక పదాలతో కూడిన అభినయ గేయాలు / కథ / సంఘటన / సన్నివేశాలతో పాఠాలను పొందుపరిచారు. ఈ కీలక పదంలోని అక్షరాలపైనే పిల్లలకి అభ్యాసాన్ని కల్పించడం జరుగుతుంది. దీని ఆధారంగా పదనిర్మాణం, చదవడం, రాయడం, సృజనాత్మకత వంటి సామర్థ్యాలు పెంపొందేలా అభ్యాసాలు ఉంటాయి. కాబట్టి 1, 2 తరగతులలో సోపానాల గురించి తెల్సుకొందాం. అవి :

- పాఠం చిత్రం గురించి మాట్లాడించడం.
- గేయాన్ని ఉపాధ్యాయుడు పాడడం.
- పిల్లలతో గేయాన్ని పాడించడం.
- గేయాన్ని అభినయంతో పాడడం.
- గేయం గురించి పిల్లలతో మాట్లాడించడం.
- గేయాన్ని చదవడం.
- గేయాన్ని పిల్లలచే చదివించడం.
- పాఠంలోని కీలక పదాన్ని పాఠంలోను, వాక్యాలలోను పిల్లలతో గుర్తింపజేయడం.
- కీలకపదంలోని అక్షరాలను గుర్తింపజేయడం.
- నేర్చుకున్న అక్షరాలతో పదనిర్మాణం చేయించడం. పదాలను నల్లబల్లపై రాయడం.
- నూతన పదాలను చదివించడం, వాటిని రాయించడం.
- నూతన పదాలు చెప్పించడం, రాయించడం.
- పాఠ్యాంశంలోని అభ్యాసాలు చేయించడం అవి చదవడం, రాయడం అభ్యాసాలు.
  - సరైన పదాన్ని ఖాళీలలో గుర్తించి రాయడం.
  - నేర్చుకున్న పదాలను, అక్షరాలను చూడకుండా రాయాలి.
  - సృజనాత్మకత కింద చిత్రాన్ని గీయడం. చిత్రం పేరును రాయడం.

పై అంశాలన్నీ తరగతిగదిలో నిర్వహించడానికి 8 పీరియళ్ళు అవసరమైతాయి. గేయాన్ని పాడించడం, అభినయం చేయించడం అనేది ప్రతిరోజూ జరగాల్సినపని. ఈ 8 పీరియళ్ళకు పాఠాన్ని, అభ్యాసాలను కేటాయించుకుని ప్రణాళికను రాసుకోవాలి. 1, 2 తరగతులలో పాఠం బోధించడం అంటే కీలకపదం ద్వారా నేర్పే అక్షరాలను, పదాలను పిల్లలు చదవగలగాలి. రాయగల్గాలి. అప్పుడే ఆ పాఠం ద్వారా పిల్లల్లో సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలను సాధించినట్టుగా భావించాలి.